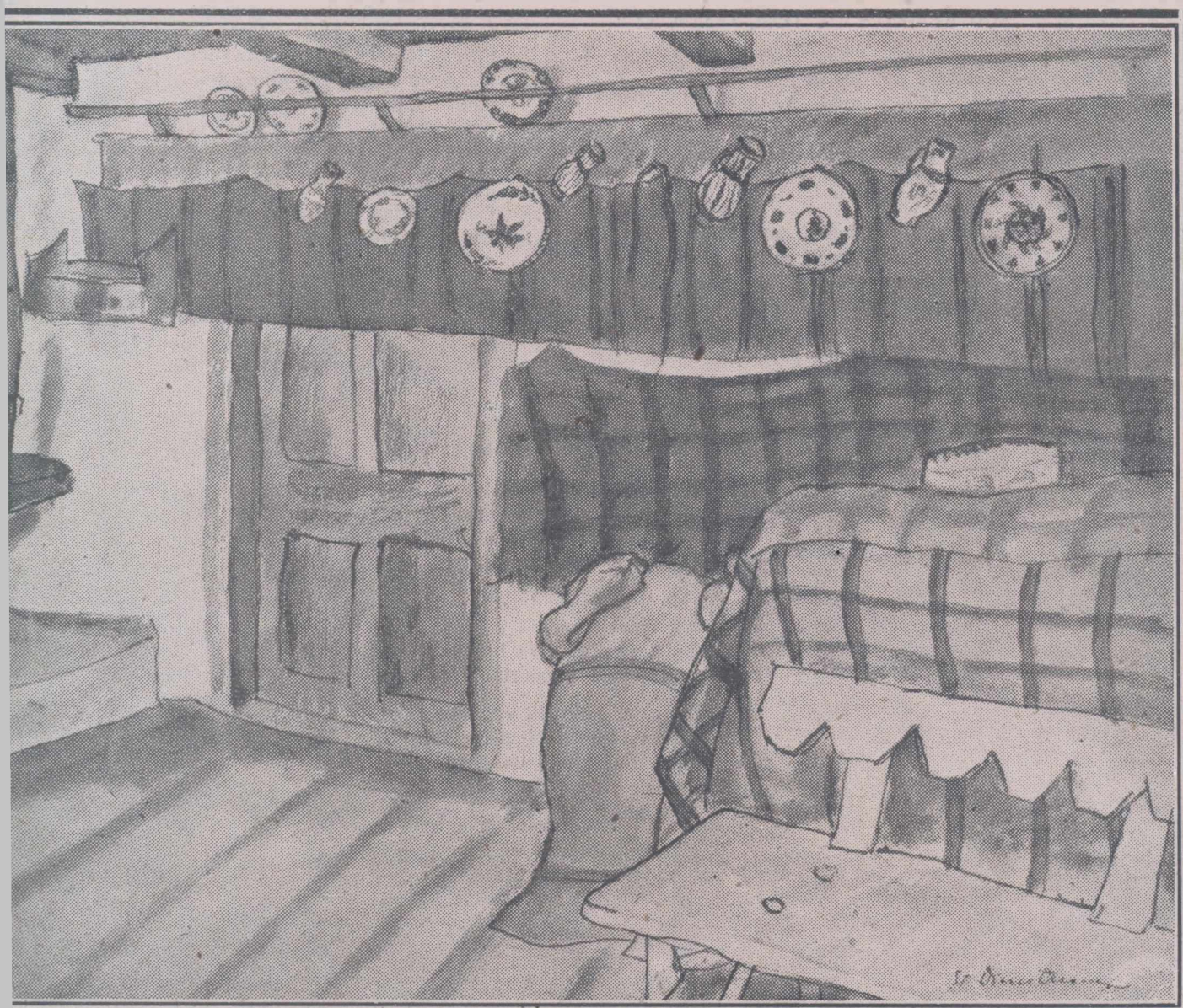

UNIVERSUL LITERAR

ȘT. DIMITRESCU : INTERIOR DIN ȚARA FAGARAȘULUI

În număr : MIHAIL CELARIANU, ALOIS JIRASEK, F. ADERCA, MIRCEA GHEORGHIU, ARTUR ENĂȘESCU, GH. V. DEMETRIUS, VASILE SAVEL, N. I. HERESCU, ZOE V. LECCA, EUGEN VICTOR, GH. CARDAȘ, PAUL I. PAPADOPOL, I. FLOROIU și N. N. TONITZA.

An XLII, Nr. 40.

3 Octombrie 1926.

Lei 5

Inchinări

II

„CRED DOAMNE, AJUTA NECREDINȚII MELE..“

Cred Doamne, ajută necredinții mele —
Și rugii mele triste și fierbinți :
Un strop din marea mării suferinți
Se șbate, azi, în cântecele mele —

Și plânge fără glas o amintire
Nimbată de trudite năzuinți ;
O, nu strigă durerii mele : „Minți !“,
Din alte vremi, ea e o amintire..

Primește-o așa cum ți se dă : —
Intr'însa, nu-i izvor de biruinți ?
Nu sînt, în ea, de fericiri, seminți ?
Chiar de nu sînt, umilă ți se dă..

I

„MAI APROAPE DE TINE, DOAMNE!..“

Păcatul ne apropie de Tine
De-i faptă sau închipuire doar ;
Se surpă 'n noi și hăue amar
Prin ei, înminunări de tot senine ;

Pe urma lui ne lunecă 'n pleoape
Așa de limpezi stropii calzi de lacrimi !..
...Sîntem, prin reveniri de triste patimi,
De Tine mai aproape, mai aproape..

III

INCHIPUIRE DĂ-MI !..

... astfel, încât, greșala înoită
Apasă cu povara ei pe suflet ;
Sugrumă-al libertății plin răsuflet ;
Sub ochiu-i, cugetarea e sfiită.

De scîrbă și neliniște trudită
Se pleacă fruntea palidă a vină ;
Surâsul și-a pierdut a sa lumină ;
Privirea de obidă e smerită..

... Tu, Doamne, care știi că orice leac,
Un strop, în el închide, de venin ;
Că 'n orișice virtute : vis divin, —
Un viciu ride ca un ochi de drac ;

Tu, care știi că fără reazăm e
Și clătinat de vînturile toate,
Al omului izvor de bunătate, —
Inchipuire dă-mi, dă-mi liniște..

MIRCEA GHEORGHIU

Mătăniile de aur

de ALOIS JIRASEK

Voind, înainte de a astupa groapa să mai scoată o rădăcină, Lafar dăduse cu cazină într'o comoară. Descoperise un vas plin cu aur, ce stătuse îngropat acolo de mai multe secole. Erau monede pe care nu le cunoștea, dar toate de aur, în aur pur, în cantitate mare, nenumărate....

În seara aceea, Lafar stătea acolo, înțepenit pe marginea gropii, alături de martorul mut. Stejarii tăceau, domnea tăcerea; singure crângile înalte foșneau încet.

Cu sbor greu, un ciuf sbură din stejari. El se înalță cu bătaii de aripi puternice, pierzându-se în noapte ca să reapară mai departe sus de cer, și să se așeze pe vârful unei clădiri de unde ar putea să descopere terenul său de vânătoare.

Bătrânul Lafar cunoștea bine acești obicinuiți tovarăși ai stejarului. În seara aceea, se temea de bufnițe, de ciudatele lor bătaii de aripi, de fâșâitul lor brusc. I se părea că aude împrejur agităndu-se un sbor infernal de corbi al căror stol aducea întunerec.

Iată că spaima renăștea ca și cum ar fi fost ascunsă sub stejar. Încetă să se roage....

Se înapoia ocolind coșorul. Observă, în trecere, că ușa era închisă, dar nu-și mai aminti de plânsul Suzanei și cu toată tăcerea nu-și spuse că copila adormise. Lafar se opri în sală, înaintea iatacului cu lucruri vechi. Pe dibuite găsi lacătul și cercetă dacă ușa era închisă. Era în bună stare, totul era în ordine, dar înăuntru...

O emoție, o grijă îl ținură pe loc în fața acestei uși. Apoi, scotocind prin cămășe, scoase dela piept un săculeț din care luă o cheie. Deschise lacătul, intră și imediat trase ușa după el. Pe o scândură atârnată aproape de ușă, atinse în întunerec o lumânărică. O aprinse cu amnarul. O flacără albăstruie, răspândind un miros de sulf, ce dădu repede într'o culoare roșie. Lumânărica ardea.

La această lumânărică roșiatică, bătrânul Lafar, cu pletele sale lungi, se arătă îmbrăcat în zeghea lui albă. Fața sa brăzdată de cute, era tăiată de umbre puternice, iar mâna puternică și cu băfături se arăta de culoare roșie.

Odaia joasă, toată din bârne de lemn, n'avea fereastră, ci o deschidere tăiată într'o bârână necioplită (și de altfel foarte bine astupată). Schimbând direcția ca să se așeze pe cele trei pâini puse pe un raft, pe câteva bucăți de carne afumată, uscată și muceziată, pe hainele de sărbătoare și o blană veche atârnată de zid, pe un pat vopsit care se vedea la dreapta, suportând pe lângă papuci și oale, o căldare de aramă fără strălucire, lumina roșie făcea să alerge umbre în această mică încăpere în care aerul era greu și plin de putoare.

Deodată, în colțul dela stânga, lumina făcu să răsară din umbră o statuie de lemn grosolan cioplită, pusă pe un sipet de stejar. Când îl văzu, Lafar avu un fel de amețală. Se frecă la ochi, apoi ridicând privirea cercetă dacă deschiderea făcută în bârână e bine astupată. Se apropie apoi de sipet, se aplecă, luă statuia care era pe capac, o sărută și după ce o puse la loc, apucă sipetul de unul din groasele toarte de fier și îl trase.

După ce se aplecase spre dușumea acolo unde era sipetul, se sculă brusc ca să verifice dacă ușa era bine închisă. Umbra sa urlă mișcându-se odată cu

el, cuprinse zidul până la tavan. Se opri pe loc când Lafar ingenunchiase din nou alături de lumânărică.

O sclipire de lăcomie se aprinse în umbra ochilor săi adânciți în orbite când mâinile sale tremurătoare, după ce ridicaseră o scândură dela dușumea, scoaseră dintr'o gaură un vas de cositor pântecos cu strălucire mată.

Acest vas conținea idolul lui Lafar, aurul pe care îl găsisse sub stejar, aurul pe care îl ascundea de ani de zile și care era bucuria și temerile sale, pasiunea și spaima lui....

Așezat pe dușumea, cu spatele întors la ușă, Lafar își puse vasul pe genunchi și îl privi îndelung cu deliciu. Era plin până la gură. Lafar își vârî întâi degetele în vas, apoi băgă mâna întreagă, prinzând cu cealaltă bucățile care cădeau pe margine. Unele fugeau de-a dura; el le prindea, le pipăia, le examina, le pune în palmă, le suna ca să-și desfete auzul. La urmă, punându-și zeghea cu băgare de seamă pe genunchi, aplecă vasul, și încet, cu grijă, îl deșertă tot...

Monedele zornăiau, sunau, trimețând străluciri sălbatice. Făcu o grămadă, apoi făcu triajul celor mari și celor mici, împodobite cu imagini și litere bizare. Monedele, pe când privirea i se insuflețea de strălucirea lor.

— Ce de bani! Ce de bani! Ce avere!

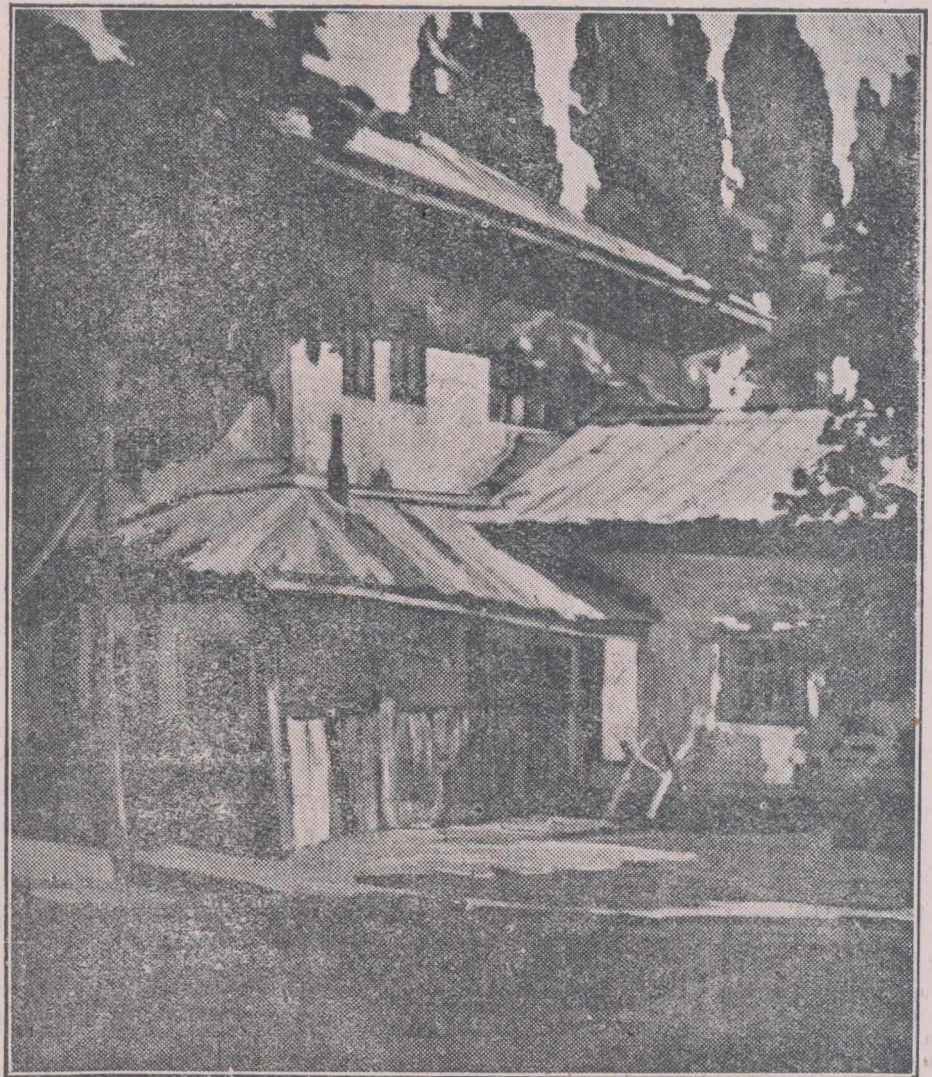
Dar imediat un gând turbură voluptatea sa, negrița sa bucurie, și spaima îi îngheță șira spinării.

„O tu, Isuse, Dumnezeu nostru, care de bunăvoie ai trăit pe pământ în sărăcie!” spusese preotul la cimitir, în predica ce a urmat după slujbă. „Isus era atât de sărac, mai spusese predicatorul, că n'ava pe ce pune capul”. Și viziunea preotului chinu din nou pe Lafar. Il vedea, palid, dominând mulțimea dela înălțimea estradei, sub un altar; îi apărea cu ochii la cer, implorând, cu vocea înecată în lacrimi, pe toți rei stăpâniți de patima bogățiilor să renunțe, să se consacre rugăciunii, să ceară lui Isus Cristos ca, prin grația îndurării sale și a sfintei lui mame, să abată sufletul lor de la pasiunea aurului și să le îngăduie să evite chinurile care, în infern, așteaptă pe avari.

Astfel fuseseră îndemnul preotului, și el recomandase, în caz de tentație, să recurgă la rugă și mai ales să faci mătăni...

Lafar, cu ochii în gol, fu deodată mișcat de o idee care îi venise. Avu o mișcare, bruscă, adună monedele și cu pumnii plini le puse în vas. Sculându-se se îndreptă apoi spre ușă, se asigură că era închisă, și scotocind printre sculele împrăștiat pe dușumea, luă o daltă și se înapoie la comoară. Punând oala și lumânărica pe sipet, se ingenunchie, vârî mâna în vasul de cositor, scoase o monedă și începu s'o găurească cu dalta.

Când termină, luă altă monedă și apoi alta. Găuri astfel zece, toate de aceeași mărime. Acestea trebuia să fie ru-

C. VLĂDESCU : CASĂ BĂTRĂNEASCĂ

găciunile *Ave Maria*. La fel făcu cu un-
sprezecea, aceea, cea mai mare. Avea să
fie una *Pater*.

Lucra repede. Uitase negrii cu paloșele
de foc, zborul infernal al corbilor și
chiar vocea preotului. Sacrificiul pe care
credea că-l face îi aducea odihna sufle-
tului său. Căci în adevăr el își ruina
comoara pentru dragostea și gloria lui
Dumnezeu. Făcea la *Ave* și *Pater* și di-
tr'o piesă mai mare, făcu chiar un
Credo. Se gândea să găurească toate mo-
nedele, să le înșire pe un șiret, și să facă,
nu un simplu șir de mărgelile, ci un ade-
vărat șirag de mătâni de aur, cel mai
glorios șirag de mătâni! Și găurea in-
tr'una, oprindu-se din când în când ca să
vadă dacă nu sârse vreun fir de aur pe
feștila de lumânărică pe care o curăța.
I se părea uncori, că în adevăr, lumina
slăbește. Apoi începea din nou să numere
câte *Ave* și *Pater* făcuse.

Trecuse de miezul nopții când bătri-
nul Lafar ingenunchiat alături de sipet,
în fața statuei, începu să recite primul
Tatăl Nostru pe mătâniile de aur. Ca
boabele unui șir de mătâni, monedele de
aur defilară una câte una în degetele
sale și în fiecare dată, înainte de a le lăsa
să aluneca pe șiret, le apropia de buze
și le săruta. Și astfel, crezând că se roagă
lui Dumnezeu, Lafar se dădea legat dia-
volului.

Ferma zăcea în tăcere. Coșarul în-
suși era tăcut. La spatele clădirilor, ste-
jarii se înălțau ca niște umbre în cea-
ța nopții nemișcați și muți. Cu sborul
său sacadat, bufnita sbura printre ei și
se pierdea printre crângile lor. Numai
buhnitul ei turbura tăcerea nopții. Și
colo, lângă pădure și lac, pata albă a
solului de berze ce se odihneau, între-
rupea întunecimea pajistilor. S-ar fi pu-
tut spune că e o pată de zăpadă...

Strigătul bufnitei se stinsese în noap-
tea mută și tăcută că acum răsuna în
pățul ascuțit al bursucului. Tăcerea se
abătu iarăși. Abia mult mai târziu, în-
aintea primelor licăriri ale zărilor ber-
zele se deșteptară. Pata albă pe care o
închegau începe să se agite, să se un-
dăscă, și plescăitul ciocurilor, mai sgo-
motos pe alocurea, răsună în umbra ma-
tină în care, printre stejari, începuse
să se difuzeze o plâpândă rază de lu-
mină...

Un vârtej alb se ridică deasupra li-
vezilor, lângă pădure. Nenumăratul stol
de berze își luase sborul. Pasările dă-
dură ocol în jurul popasului, și înin-
zând gâtul lor lung, se înălțară spre
cer, acoperind orizontul. Cu sbor ușor cu
curbe grațioase, se îndreptară către Sud-
est, trecând deasupra bălții, livezilor, pă-
durilor încă întunecate, trecând peste râu
și stejarii ale căror vârfuri erau lumina-
te de primele raze ale zorilor și fremă-
tau sub boarea dimineții.

* În clipa aceasta, bariând ușa iatacu-
lui, bătrânul Lafar își ascundea mătâ-
niile de aur.

Luase obiceiul să se servească de ele
când își spunea rugăciunile. Își ador-
mea astfel conștiința și alunga remuș-
cările pe care le deștepta în el predica
severului predicator. În timp ce buzele
sale murmurau rugăciunile, ochii săi se
imbătau de strălucirea firelor de aur, a
monedelor a căror răceală îi încălzea
inima de plăcere, și pe care le acoperea
cu sărutări.

Se ducea să se roage în iatacul cu lu-
cări vechi după ce făcea ocolul fermei.
Se ruga la lumina unei lumânărici sau
unei candelă. Dar această lumină i se
părea slabă. Degeaba îngrijea flacăra și
se freca la ochi, lumina i se părea tot
mai slabă. Ar fi dorit lumina zilei.

Cdată ce norii, care acoperiseră multă

vreame orizontul se risipiseră, odată ce
soarele începuse să strălucească și colo,
la marginea apei, frunzișul peștii părea
în flăcări, și crângile stejarelor înpru-
mutaseră reflexe bronzate, Lafar, luân-
du-și mătâniile, părăsea iatacul. Era sin-
gur. Trimisese pe Dura la câmp și Su-
zana păzea oile sub stejari. Inchise cu
grijă ușa suliței. Odaia cea mare era
inecată de lumină. I se păru că vede
mai bine. Așezat în fața ferestrei, ținând
în mână mătâniile care străluceau și
scliffeau la soare, vedea pe zid, la fie-
care mișcare, agitându-se reflexe de aur.
Dar deodată, zăbind pe cineva care ve-
nea spre casă, băgă furios comoara în
săculețul în care o adusese. Nu putea
să distingă pe cel care venea. Privirea
i se turbură și cel care sosea i se păru
o umbră, Lafar, părăsind odaia cu mătâ-
niile se furișă în iatac ea un greere în
gaura sa. Când oșea, după ce închisese
ușa, auzi ciocănitul la poarta din dos.
Surprins și nemulțumit, Lafar eși repede
în curte.

— Cine-i acolo?

— Eu, Sasna.

— Și ce vrei?... șterge-o pleacă de
aici. Nu-ți deschid.

— Ți-aduc un codru de pâine, avar
scârbos, ca să ai ce mânca, tu care, ca
porcul, n'ai să fii bun și folositor decât
după moarte.

Afară după poartă se auzi un răs sgo-
motos. Bătrânul tremura de furie. Strigă
la celalt să plece și mai ales să nu spu-
nă nimic orfanei, apoi îi zise că ar face
mai bine să-și muncească decât să cer-
șească.

Matei Sasna nu-l ascultă. Se duse la
Suzana. Încălțată cu galenți, ea sta pe o
rădăcină sub un stejar unde pătrundea
soarele. Mai în colo, oile pășteau pe sub
pomii. Suzana era ocupată cu trierea și
înșirarea paducelelor. Avea traista plî-
nă și din când în când, mânca câte una.
Când Sasna sosi lângă ea, se sculă re-
pede, nu că se temea de el, dar cre-
zuse că era Lafar.

— Sunt bune, ai?... Ah! oile tale sunt
mai fericite decât tine. De ce fugi de
aici, proasto.

Fetița cea blondă îl fixă cu ochii ei
mari. Propunerea aceasta îi producea
bucurie și teamă totdeodată.

— Aiurea, ai să capeți destulă pâine;
n'ai să mai fii silită să mănânci păducele.
Na!

Scotocind prin traistă, scoase o bucată
de brânză.

— Haide, mănâncă. Bunica ta mi-a dat
deseori de mâncare, ...și tu să știi, eu
— cunosc un loc bun, la oameni de trea-
bă, la Jira, pălărierul din oraș. El n'are
copii și ar vrea să ia o orfană...

Dar, ca o groază, chipul lui Lafar stră-
bătu gândul copilei:

— Lafar n'are să mă lase.

Sasna se mulțumi să rădă și să-și în-
vârtească bastonul.

Suzana tresări, păducelele se risipiră
pe jos la picioarele ei.

— Uite pe Lafar.

* Și își ascunse brânza.

— Ah! da, vine să vadă dacă nu caut
să te corup. I-ai spus că ți-am dat o bu-
cată de pâine, ai?

Ea răspunse că da, adăogă că el nu-i
mai răduș apoi să mănânce.

Bombănind, Sasna plecă pe după stejari.

— Ascunde-ți bine brânza! Plec pentru
tine, dar ne mai vedem.

— Ei bine, Suzano, secătură, ce faci
acolo?

Bătrânul Lafar o certa apropiindu-se.
Apoi, când ajunsese lângă copilă, o întrebă
cu răutate:

— A venit pe aici, tâlharul care face
farmece la vite?

Miezul nopții

— Din „Trepte rupte“ —

E ceasul tăcerii de lut
Și-al larmei mărunțului scris
E ceasul privirii spre vis
Și-al celui mai dornic sărut.

Când omul e singur și mic,
Sub ochii multmii din cer:
Lumini care palpăie, cer,
Pe-azurul holtit din nimic.

Când patima scurmă pe brânci
Și crima cu ea s'a 'mpăcat;
Când fuge din albu-i crivat
Femeia cu cearcăne-adânci...

E ceasul când somnul a 'nvins
Și conți și marchize și paji;
Fecioara, aprinsă 'n obraji,
Surâde, și lampa și-a stins.

E ceasul când versu 'i greoi
Și cauți inspirarea în absint;
Când lacu-i pavea de argint
Și norii sânt turme de oi.

E ceasul!... ascultă! Ai vrut!
Al timpului preot, solemn,
Îngroapă,—nici cruce, nici semn!
Clipitele vieții 'n trecut.

V. DEMETRIUS

— Nu, răspunse fetița, cu oarecare șo-
văială.

— Am văzut totuși ceva ca o umbră,
dându-ți târcoale...

Haide, mărturisește că a fost.

— Nu, n'a fost.

O crezu, fiindcă auzise fără să vadă,
și nu putea să distingă trăsăturile feti-
ței și nici să citească în ochii ei.

*

De atunci se temu de copilă. Se temu
și de bătrâna Dura. Ii era teamă să nu
trădeze în fața lor, își ascundea pe cât
putea infirmitatea, căci, dacă ele ar fi
observat-o, n'ar fi zăbovit să-l toace, ele
și cu noul servitor pe care îl luase în
primăvară.

Își ascuțea urechea la fiecare pas, căci
vederea continua să i-se întunece. Punc-
te negre dansau straniu dinaintea ochi-
lor săi. Așa dansaseră toată iarna, dar,
cu sosirea primăverii se îndesiseră. Ca
să vadă mai bine, trebuia să-și facă un
abajur cu mâinile. Continuă își cerceta
vederea. Dar, într'o zi când închise o-
chiul stâng, punctele negre care dansau
în fața ochiului drept îl învăluiră într'o
ceață deasă, și i-se păru că nu mai vede
nimic decât ca printr'un fum întunecat.

Frica că își pierduse ochiul drept îl
făcu să tremure.

O altă groază îi năpădi sufletul; își
închîpăia că aceea e o pedeapsă dela
Dumnezeu; pedeapsă care, după cum a-
menințase predicatorul, în cimitirul dela
Veseli, Dumnezeu i-o trimetea pentru că
iubise prea mult strălucirea aurului...

Începu să se roage acasă și la biserică
unde sărută pământul și crucifixul. Își
spălă ochii cu apă de ploaie și cu rouă.
Se duse și luă consultații în taină. Dar
nici pomezile, nici ierburile nu-i ajutară
nimic. Renunță apoi la aceste leacuri
gratuite și se hotărî să se ducă, să ceară
cu plată, părerea bărbierului din oraș.

Cu durere numără el bani pe tejghea. Intorcându-se acasă cu pas șovăelnic, sprijinit în baston, ofta după banii dați, bani câștigați așa de greu, pentru o asemenea rețetă; să piseze o ceapă, s'o amestece cu miere, și s'o strecoare printr-o pânză...

Bătrâna Dura pisă ceapă, amestecă sucul cu miere, o strecură și cu ajutorul unei pene de potârniche, turnă câteva picături în ochii lui Lafar...

Leacul, plătit așa de scump, n'avu nici un efect.

De dimineață până seara, Lafar era foarte agitat și noaptea nu putea dormi... Din cauză că nu mai putea să urmărească toate mișcărilor servitorilor, în care nu avea nici o încredere

Nu înceta să-i urmărească cu ocările, furios că nu mai poate exercita nici un control asupra lor. Li acuza că îl înșeală, că-l toacă, că-l fură. Tremura din cauza mătăniilor sale. Se temea când auzea târându-și pașii bătrâna servitoare sau auzea tropăitul galenților Suzanei. Dacă era tăcere, se temea fiindcă nu-i mai auzea. Se întreba unde erau, și dacă nu-și lăsaseră galenții (pe care le poruncise să-i poarte totdeauna); dacă, mergând pe vârful picioarelor, ele nu se apropiuau să-l spioneze...

În tăcere, frica îi degenera în groază, și începea să strige fără nici un rost: -- Suzano! Suzano! Dura!

Le striga chiar când le trimisese undeva și se târa singur până la iatac. Le chema ca să se asigure dacă nu erau pe aproape. Numai după aceea, se închidea și scotea din ascunzătoare mătăniile a căror strălucire se stinsese pentru el. Se stinsese acolo în iatac; dar se stinsese și în odaie la lumina soarelui, Reflexe galbene, aurii, continuau să se agite pe zid, după mișcărilor lui, dar el nu le mai vedea... În sfârșit sosi ziua când singurul lui ochi bun, stângul, nu mai distinse mătăniile. Îl întuneca o ceață deasă, pe care frecatul nu o mai risipea. O umbră, opacă, o scândură, se ridica nemișcată în fața lui și totul se pierdea în ea. Lafar fu gătit de groază. Cu ochii sgațiți în gol, într'un gol întunecat, rămânea locului, înghemuit, strângându-și mătăniile la piept, trăznit de siguranța că își pierduse ochiul stâng, singurul care-i rămăsese bun...

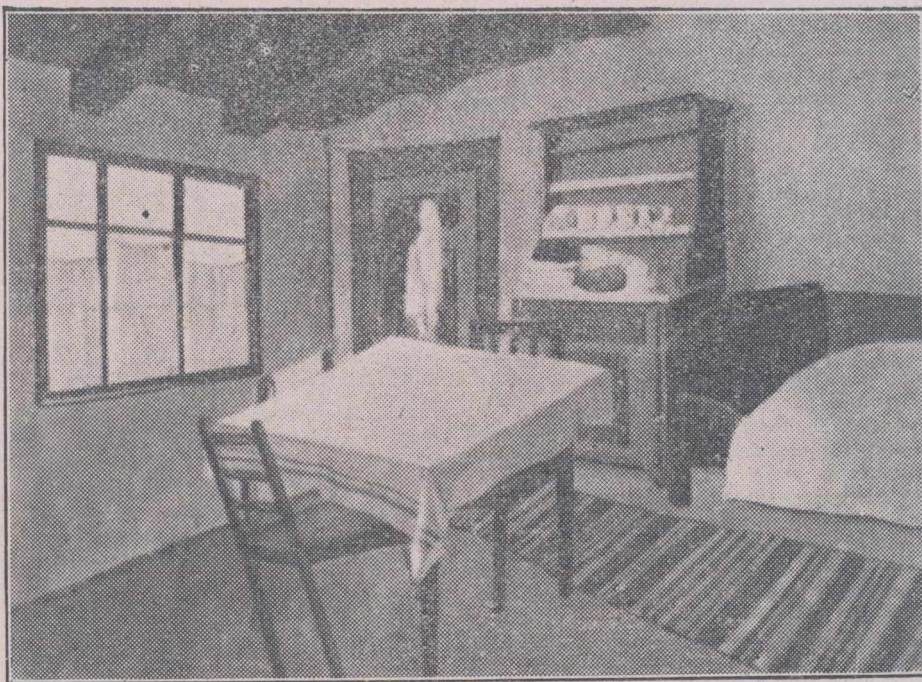
Nu-și mai vedea mătăniile... Aceste întunecimi adânci, nu erau pedeapsa lui Dumnezeu? Și iată că deodată auzi un fâlfâit, ca fâlfâitul teribil al unor aripi negre. I-se păru că este cuprins de un șbor infernal de corbi... Se întoarse și dibuind cu mâna stângă, se duse iar în iatac ca să-și ascundă comoara sub sipet, sub statuia sfântă...

Berzele veniseră iarăși să-și facă cuib pe șura lui Lafar. În năduri dincolo de râu, turturica și cucul se auzeau cântând. Din scorbura vreunii stejar bătrân, din când în când răsuna în plină zi sau seara, buhăitul drăgăstos al ciufului.

Lafar auzea bine toate aceste glasuri, dar nu mai putea să vadă berzele în cuibul lor. Călcând în picioare florile în iarba deasă, el nu mai vedea culoarea lor. Stejarii, în frageda lor verdeață, nu-i mai vedea decât ca niste siluete negre topite în ceața serii. Abia dacă mai zărea turmele păscând lângă el, și pe Suzana nu o mai descoperea decât după glas.

Epoca secerișului trecu, teribilă pentru el, căci trebuise să încredințeze la străini toată străngerea recoltei. Se ferise la gândul că toți îl furau, desi bătrâna servitoare exercitase o cinstită supraveghere și i-a dat socoteală de tot.

Chinurile sale interioare nu se mai

L. VIORESCU : INTERIOR

sfârșeau. Descori, în ceața întunecată care îl înconjuira, vedea trecând corbi, se apropiuau din ce în ce mai mult, atât de aproape că îi gonia cu mâna, și o sudoare rece i uda fruntea. Alteori, stând singur în mijlocul tăcerii, i-se părea că aude galop de cai... unei mulțimi de cai; ei se apropiuau de fermă; negrii cu săbiile de foc aveau să pătrundă cu siguranță în curte.

Se temea pentru sufletul său și tremura pentru mătăniile. În aceste clipe de groază, ar fi voit să le aibă cu el ca să le învîrtească în timp ce își spunea rugăciunile, dar nu mai îndrăzneau să le scoată din ascunzătoare. Stând în săliță, lângă iatac, păzea să nu intre nimeni. Noaptea, se culca în iatac și nu în odaia lui. Și ce nopți petrecea! Somnul îi era stăpânit de vise groaznice. După ce se deștepta brusc, începea să se roage, sau uneori se scula și băjbâind, se ducea să vadă dacă mișcase cineva sipetul și statuia, și dacă sub ele totul era intact.

La urmă își pierdu încrederea și în ascunzătoare. Luă mătăniile și le ascunse în brâu. Arul său era mai aproape de el și din când în când îl pipăia cu degetele...

Părul îi albi fără să bage de seamă, dar ceace observă cu groază a fost faptul că atunci când își apropiă o mână de ochiul stâng, abia de mai distinge degetele. Atunci își aminti de statul pe care i-l dăduse nu numai bătrâna Dura, dar și un vecin și chiar măcelarul din oraș când venise să cumpere vite. Toți fuseseră de acord, spunându-i că, de acum, singur Matei Sasna îl mai putea vindeca. Fiindcă acela cunoștea leacuri pe care le învățase la armată, și cu ele a vindecat mulți oameni bolnavi de ochi!

— E un vrăjitor; face farmece, răspunsese Lafar. Știe să facă farmece la vite...

— Și să le vindece, știu eu, răspunsese scurt măcelarul; știe să vindece și oameni. Să facă ce-o vrea, dar ce-ți pasă ție, mosule, numai să te vindece.

— N'are să vrea să vină la mine.

— Aveai obiceiul să-l gonești, nu? spuse măcelarul râzând. Nu face nimic, mosule, voi încerca...

Și Matei Sasna a venit. El declară lui Lafar că avea să-l vindece cu siguranță,

dar cu condiția s'o lase pe Suzana orfană să plece.

— Ce vrei să faci cu ea?

— Eu, nimic, am s'o duc la Jira, pălărierul din Veseli, Jira ar vrea să ia o orfană; sunt oameni de treabă, ar înfia pe Suzana.

— Da tu, pentru ce te îngrijești mereu de ea?

— Pentru că nu se simte în paradis și apoi pentru că, când eu eram un biet orfan ca și ea, familia ei... bunica sa îmi dădea să mănânc, sau îmi dăruia haine când înghețam de frig...

— Dar cine are să păzească turmele mele?

— Dacă nu vrei, eu plec.

— Dar ai să mă vindeci?

— Nu imediat, dar am să te vindec.

— Dacă mă vindeci, am să las pe Suzana să plece.

— Nici un dacă. Las-o să plece acum, cât timp vrea s'o ia pălărierul.

— Și dacă n'ai să mă vindeci?

— Am să viu eu să-ți păzesc vitele.

— Asta e, mai bate-ți și joc de mine. Lafar tresări, și apoi întrebă.

— Când vrei s'o iei?

— Acuma am de făcut un drum, dar mâine de dimineață, în zori, la întoarcere am să viu s'o iau.

— Și ochii mei? întrebă Lafar căzând pe scaun.

— Am să mă uit în ei și am să-i vindec. Ai să-ți poți revedea comoara.

— Ce comoară?... N'am nimic.

— Lasă-mă atunci să intru în iatac.

— Ce-ai să găsești acolo? Lasă-mă în pace, pleacă.

— Ei atunci, acolo, în brâu. Trebuie să fie doldora.

Cu mâinile sale groase, Lafar își pipăi imediat brăul și îl strânse mai mult.

— Ce-ai vrea să am la mine? N'am nimic! Ah, lumea e atât de hoată. Toți mă fură... de când vederea mea...

Bătrânul vorbea repede și cu multă violență, dar mânia și frica făceau să-i tremure vocea.

Matei Sasna se mulțumi să zâmbească și cu un ochi pătrunzător cercetă brăul. Porunci apoi lui Lafar să ridice capul ca să-i poată examina ochii. Ferrierul se supuse, dar fără să ia mâinile dela brâu.

Trecuse de miezul nopții. Horcăitul

moscului care își avea vizuina lângă fermă încetase. Vântul sufla prin văzduhuri, împrăștiind printre nori murmurul stejrarilor cufundați în umbră. În vremea aceasta, bătrânul Lafar trecu, dibuind, pe sub copaci. Intr-o mână ținea bățul, în cealaltă cazmaua. Numai vorbele lui Sasna îl duseseră până acolo. Nu vorbise acela de iatac, de comoară, și de la prima-i vizită, nu-i pusese mâna pe brâu? Or, acela trebuia să se întoarcă; avea să scoțoască peste tot și cum putea el Lafar, să supravegheze pe un vagabond pentru care nimic nu e sfânt?

Lafar mergea încet dar cu siguranță. Cunoștea cea din urmă piatră și se ajuta cu bățul. Trecu pe sub toți stejarii până ce, ajuns sub copacul uriaș ale cărui crângi atârnavă până la pământ, descoperi cu ajutorul bățului și picioarelor groapa; Atunci se opri. Acolo găsise acest aur și pentru că această comoară acolo dormise atâtea secole, tot acolo avea să fie în mai multă siguranță.

Stând în picioare, își ascuți auzul, strigă pe Dura și apoi pe Suzana... Numai freamătul stejrarilor bătuți de vânt răspunse la chemarea lui. Lafar se aplecă și cu cazmaua începu să sape pământul moale. Pe urmă, aruncă pământul din groapă cu amândouă mâinile cu agilitatea unui viezure. Așa rând pe rând, săpă și apoi aruncă pământul...

A doua zi, în zori Matei Sasna, sosi cu bățul în mână. Trecuse râul pe puntea de sub copaci; se îndreptă spre poarta cea mare a fermei, când, între stejari, zărise ceva cenușiu. Era bătrânul Lafar, care cu fața la pământ, zăcea, deasupra gropii. Aplecându-se, să-l ridice. Sosna descoperi, ascunse sub el, cazmaua plină de pământ și vasul de cositor răsurnat. O cruce de aramă eșea din oală. Apucându-o, Sasna scoase niște mătăni, mătăni de aur, din frumoase monede de aur, unele mai mici, altele mai mari, și altele mari de tot, toate din aur de bună calitate...

Un fulger trecu prin ochii fostului soldat. Nu zăbovi mult cu cercetarea mătăniilor. După ce aruncase în juru-i o privire iscoditoare, vâra mătăniile în buzunarul pantalonilor și aruncă vasul în traistă. Mai sgudui odată pe Lafar, dar acela rămase țepăn. Atunci Sasna îl lăsa locului și își reluă drumul spre fermă. Își aminti că el spusese, bătrânului avar, ca, la fel cu porcii, n'are să fie folositor decât după moarte...

Dura se pregătea să facă focul. Servitorul dădea de mâncare la vite. Cât despre Suzana ea se spăla la fântână.

— Unde-i fermierul? întrebă Sasna pe bătrâna Dura.

— E în iatac; doarme.

— Da, da, doarme, dar sub un stejar, și-a dat sufletul, sufletul lui avar, pe care dracul i l-a luat odată cu comoara. N'a lăsat decât o groapă goală.

Pe urmă Sasna chemă pe Suzana.

Veselă, Suzana fugi să se îmbrace. În vremea aceasta Sasna striga la Dura care era înduișată și aproape zăpăcită:

— Ce-ai rămas așa înțepenită pe loc? I s'a rupt vre-o vână, adevărat. Cheamă servitorul și dă fuga acolo.

— În timpul acesta, adăogă el făcând o strănbătură, eu am să spun rugăciuni cu mătăniile mele.

trad. de I. FLOROIU

Mic Tratat de estetică literară

SAU

Lumea văzută estetic

PARTEA INTAI

JUSTIFICARE

Cât am fi fost de bucușori să nu fi scris pagini de critică niciodată! Scriitorii din aceeași generație cu noi, poeți și prozatori, sunt și ei siliți odată pe săptămână cel puțin, să iasă în piața publică a unei reviste și să arunce înălături befele pe care o seamă de critici, de ziaristi și de profesori universitari, le pun între roatele de azur ale artei literare.

Nu e vorba de talent — de mai mult sau mai puțin talent. ¹⁾

Indivizi pe care o necesitate socială rău interpretată i-a ridicat uneori până la supremul grad intelectual care e calitatea de profesor universitar — generalisim al gândirii — se vădesc cei mai mari vrăjmași ai artei, prin totala falsificare a sensului ei, uneori prin lipsă totală de simț estetic.

Nu e de mirare deci că acei care creiază în arta literară, poetul și prozatorul, văd cum metafizicul Ministru taie cu creionul albastru versul cel mai subtil, articulația cea mai nuanțată, descripția cuprinzând cel mai prețios efort personal: la tusea sfioasă a Poetului, se ridică o voce de urs sau de papagal. Am arătat altădată — aci trebuie să ne menținem la generalități — că singura mlađiță vie a poeziei române contemporane a fost apărută de poeți împotriva tuturor criticilor și profesorilor, care au început s'o prejuiască abea după apariția ei în limonada imitatorilor. Astfel de profesori de literatură apar în pragul Revistelor, cu mâinile pline de sângele copiilor adevărați pe care, asasinându-i, n'au izbutit să-i stârpească, iar cei cu mai multă mustrare de conștiință, sau numai conștiință de pericol, întearcă azi să infieze discret pe câte unul...

Cele de mai sus, cu toată înfățișarea de anecdotă, sunt fenomene literare care de decenii țin în mediocritate gustul public, viciază atmosfera artistică prin emanații sufletești din domenii străine artei și împiedică evoluția firească a gustului public în țara noastră, prin uriașă progenitură de anti-esteți și falși-esteți pe care-i clocesc anual Universitățile Române.

CENUSĂREASA DIN POVESTE

Or fi fost muzica, pictura, cuvântul și gestul, la primele lor îmbinări ritmice, sclavele magiei. Dar niciuna din artele cunoscute n'a rămas mai multă vreme lângă vatra-i primitivă, să curețe cu colțul haincii ei de fir de păianjen, cu degetele ei de lumină, vatra pe care oamenii jertfeau, ardeau, și-și făceau nevoile lor de animale fricoase, ca literatura. S'a întonat pentru desfăcerea puterilor naturei, s'a sculptat pentru a păstra imaginea unui zeu, s'a dansat pentru descântarea unui foc. Dar încă din vremea peșterilor, omul a scrijelat pe perețele umed al grotei cerbul, numai de

dragul de a-l vedea, iar unealta lui a fost o suliță mică din os de pește.

Ucenicul de țarcovnic cântă în clopotniță singur, pe toate glasurile, într'o aromită după amiază de vară „Hristos a înviat cu moartea pre moarte călcând” — nu pentru slujbă ci pentru că așa-i place! Câte ciomege, la țară, n'au fost sculptate la măciulie, fără vre-un alt rost decât: „e mai frumos”. Despre danț, ca despre o artă cu totul fără de folos, abea face să mai pomenim pentru a-i vădi libertatea timpurie când știut este că fata, omul și copilul au topăit în bătătură, în luncă sau pe malul apelor, din vechi timpuri, fără a mai cugeta la vre-un zeu, decât poate zeul drăcos din inimă.

Cu scrisul a fost mai greu. E mai greu și azi. Nu se scrie fără vre-un tălc, fără vre-un țel, fără vre-un „ideal”, adică numai de dragul scrisului, precum omul flueră și joacă. Nici nu se citește numai de dragul cititului. Un astfel de gând e mai mult decât un lux, e o adevărată erezie!...

Cea dintâi carte care ni se pune sub ochi, e un abecedar. Abecedarul — se știe doar! — nu-l învață nimeni de drag. Dar trebuie. Apoi vine cartea de istorie, de științe naturale, gramatica și geometria. Poezia însăși e o temă; la început un exercițiu pentru a vădi geniul rimei, apoi obiect didactic, la care nu e îngăduit să iei o notă sub 5. La Universitate cartea e atât de trebuincioasă, încât adesea e trasă la șapirograf și vândută cu preț de aliment de primă necesitate. Librarul își mărturisește sincer că „literatura” nu merge — că singurele cărți într'adevăr căutate, sunt cele tehnice și didactice.

Intregul nostru sistem de învățământ, rezultat din nevoile precise ale statului național, moține în sclavie cea mai subtilă din zinele frumosului. Cartea — frumusețe fără scop? De unde a mai venit și această aberație de creer pervers? Cartea e unealtă. Ea însăși ne învață să înlăturăm tot ce nu folosește imediat. Cartea e instrument al utilului. Cartea-voluptate, e o nebulie „și tristă și goală”!

Chiar în fericitele împrejurări când societatea e înlesnită, în suflete dăinuște, igienic, acel ascetism care susține că două pălării pe an e lux, iar literatura — așa zisa „artă literară” — neslujind la nimic în viață, este tot atât de imorală ca manicureza, parfumul și curtezana.

Această imoralitate literară societatea dacă în definitiv o tolerează întrucâtva, e că societatea are un suflet indulgent și trăim într'o epocă de toleranță — și pe urmă nici nu are timp să se ocupe prea mult de imoralitățile cerebrale. Poliția știe că sub anumite forme — acrostih, onomastică — imoralitatea literară e chiar folositoare.

Istoria literaturii române, în deosebi, e istoria diferitelor slujbe pe care zina artei cuvântului a fost silită să le implinească, umilă, pe la curțile boarești ale altor valori. Nu ne gândim la literatura istorică, didactică, religioasă, oratorică, slujnice din naștere. Unii autori au creat poezia lor ca să fie de-adeptul întovărășită de vre-un Barbu Lăutaru și

¹⁾ Ne vine în minte un mic studiu de Duiliu Zamfirescu, intitulat „Poezia viitorului” din „Convorbiri Literare” pe 1915, în care autorul persifla caracterele unei anumite poezii, iar nici de cum talentul poezilor.

Pentru o noapte de fericire

MOTTO: Mie dați-mi valea verde.

Unde perde
Omul negrele gândiri,
Unde uși de infamia
Și sclavia
Dauritelor zidiri. —

Depărățeanu: „Vara la țară“

la gura sobei — admitând că e ovestirile sunt lungi și scapără pe cari le ascuți fericit, scufun- toliu, cu gândul fascinat, rătăcit, d adormi deabinelea.

asemenea înclinare m'a găsit a- u, gazetarul Pistol, când m'a fă- unosc următoarea povestire din . Iată, cu introducerea lui feris- istă sinceră confesiune:

d că-ți dai seama — începu el, i gesticulând, ce însemnează a- pă război, ca un om, care, vorba fei: nu fură, nu ucide, să se ducă băi?! Te-apucă jalea când te la miile de suferinzi cari oftează înă de recreație în sânul naturii. însă, prin ce minune. Dumnezeu ilostivește de ei, căci nu trece Duptorul și iată-i pe toți, sură- iaripați, plini de speranțe, care alâcul în căruță, care cu mașina, mulți cu trenul, călare pe tam- ri jumătate scoși pe ferestrele or de clasa treia, cu părul în nd drumul munților, sau al ape- ādurilor, sau al mânăstirilor. Ei agă, cu aceeași copilărească ar- e facem și noi rostul și, după un- luni de chin și jale, venea în- iua răscumpărării și pentru noi!

Cât nu cheltuisem tot timpul anului, strângeam, pentru o singură lună ce tre- buia să petrecesm la aer.

Dar, e dreptul lui Dumnezeu, că o pe- treceam. Așa de bine, încât amintirea ei ne însenina zilele tot restul timpului. Poți să'nțelegi, prin urmare, ce mult preț puneam pe luna de vilegiatură, în care trăiam în sânul naturii, în veselia anoni- mă și abundantă.

Cu luni întregi înainte de plocare, chib- zuiam asupra locului unde ne vom opri: el trebuia să fie și frumos și sănătos și estin, denn, cu un cuvânt, de atâta aş- teptare și jertfă. Și, câțiva ani, aş putea spune că nu ne-am păcălit: ne întorceam totdeauna lefteri, dar plini de viață și cu amintiri fermecătoare pentru tot anul. O singură umbră de nemulțumire aveam pe cuget și anume: o singură dată n'am fost și noi în stare să îndeplinim dorința vie a celor mai buni prieteni ai noștri, cari ne așteptau, vorba românului, ca pe me- sia. să petrecesm un timp la gospodăria lor dela stația Cioara, din Dobrogea. Nu frecea lună, nu trecea săptămână, în care să nu citim, la sfârșitul fiecărei scrisori plină de iubire: De acum nu mai mer- ge trebuie să veniți! Suntem sătui de pro- misiuni goale; nu numai noi, dar tot sa- tul, toate cunoștințele, preotul, învățăto-

rul, subprefectul, doctorul de plasă, dea- bia așteaptă să vă cunoască! Ba nu zău, le-am vorbit de atâtea ori despre voi, v'am descris în culori atât de frumoase, încât ne întrebă mereu; dar bine, nene, nu mai sosesc odată? s'au stricat trenu- rile?... ce e cu mosafirii voștri mult aş- teptați?!

Ce să-ți spun... pe lângă necazul că nu ne puteam duce la ei, să ne refacem la focul prieteniei lor calde, mai simțeam și rușinea că promisese de zeci de ori și tot de atâtea ori nu ne putusem ține de vorbă.

Patru ani de zile tot așa au mers lu- crurile: îi țineam în promisiuni, până la venirea verii; când venia vara, încetam corespondența cât timp ne lucau ochii prin cine știe ce meleaguri, ca să reînce- pem apoi din nou promisiunile și scuzele nesfârșite. A patra vară, însă, era sortită împlinirii cuvântului. Pe ea o alesesem nobilei desfătări în belșug și prietenie.

După obicei scriile noastre sărăcăcioase le petreceam visând la foricirile lunei a- celeia.

— Vom petrece strașnic — sburda ne- vastă-mea, frecându-și mâinile — Tuchi o să ne facă o primire teribilă! Ai văzut ultima scrisoare: vin înfundat, cozonaci moldovenești, făcuți de servitoarea ei, a- dusă înadins dela Galați, — pasări, și fructe atunci rupte din pom, plimbări cu catării prin Dobrogea pitorească, banche- te, serate câmpenești, Doamne Dumne- zeule! Nu, vara asta s'a isprăvit, trebuie să mergem! Facem ce facem și mergem! Tu îți scoți hainele dela croitor, îți cum- peri un pardesiu gata și o pereche de pantofi; eu am de toate; îmi mai trebuie doar pălărie, vre-o două rochițe ușoare, pardesiu, umbreluță, ciorapi subțiri, mă- nuși și atât. Doamne, când mă gândesc! Tuchi asta îmi amintește toată copilăria: era fată săracă și sta mai mult la noi. A- cum s'a măritat, bărbatu-său are parole și-ți inchipuești cât ține ea să se plătească de atâtea binefaceri ale mele! E fată bu- nă, săraca! Nu trebuie să ne mai gândim mult, că pe urmă iar nu mai mergem! Toată chestia o să fie, cu drum cu tot, douăzeci de mii de lei, am făcut eu toate socotelile...

— Bine, dragă, am hotărît odată, e sfânt!... îi răspunsei, cu o hotărîre, care mă ridică mult în proprii mei ochi.

Cu cât se apropia vara, cu atât scriro- rile dela Cioara se întreau; în fiecare era o nouă surpriză, noi bunătăți și mul- țumiri ne erau anunțate, cu noui rugă- minți și declarații de prietenie reînnoite. La fiecare dată, cu fiecare promisiune a lor, se schimbă și câte ceva din orându- rilor noastre.

Așa, de pildă, eu șeșase luni mai nainte, când evenimentul era depărtat, cadoul ce le hotărîsem, era o cutie cu bomboane asortate și una cu țigări R. M. S. cu car- ton; cu cinci luni mai nainte se mai ad- dăogise și un vas pirogravat, cu motive na- ționale; la patru luni, lucrurile se com- plectau cu un evantai japonez; la a treia lună, toate fură înlocuite cu două pălării: una cloș, pentru doamna și una borsalină, pentru domnul. Când mai erau șeșezeci de zile, o rochie brodată și un baston cu cap de cal le luă locul. La acestea din urmă se mai adăogiră un șal cu batic și o țigaretă orientală. Pe acestea le și cum- păraram. După cum vezi mișcările dela Cioara răsuna la București cu aceeași amploare.

Cu două zile înaintea plecării, eram în regulă cu toate; geamantanele gata, hainele scoase dela croitor; deși socote- lile nevastei crescuseră cu vre-o cinci mii, toată ziulica săltam și ne sbeguiam, ca doi draci. De bucurie, nevasta mă pu-

orașe... Natura — denaturată din fire — a creat în acelaș timp și atitudinea hi- bridă: pe d. M. Dragomirescu, elev al lui Maiorescu și adversar al lui Iorga, luând de la fiecare exact ceia ce se con- trazice. Astfel istoria literaturii romă- ne a avut și acest spectacol: al unui om și al unei filosofii care sunt și pentru libertatea și pentru aservirea artei. Dar sorita a ocrotit acest monstru: nu l'a pus niciodată să aleagă serios între zină și între stăpânii ei vremelnici, căci silin- du-l să se pronunțe pentru ceva, s'ar fi descompus în componentele sale și nu s'ar mai fi putut numi cu numele care-l ilustrează azi, ci cu numele altora. Prin această voință perversă a naturii, el tră- este însă și — depe catedra Universi- tății din București — procrează în vâ- zul lumii pe fiecare an pai, sute și mii de pui hibridi și monstruoși, înzestrați la rândul lor cu darul funest al repro- ducerii.

Aci ne aflăm.

Arta literară este cenușăreasa din po- veste care, spre deosebire de surorile ei mai fericite, nu și-a găsit încă libertatea, adevărata libertate. Amanți libidinoși și plini de maladii sociale rușinoase vin noaptea pe furis să se joace cu slujnica în vinele căreia curge sânge de zeiță, ai că- rei ochi știu să sune cu nuanțe, ea din mii de viori și de palete, și ai cărei pași tin în ritmul și bucuria lor, matematica su- perioară, biologia plus toată mecanica cerească.

F. ADERCA

u ofuri, în timpul meselor cu Alții au scris versuri, adevăra- de rendez-vous, cu semnal- proape judecătorești. Și nu știm ir dacă s'o mai fi aflând pe lumea teratură în care limba să fi fost a o astfel de preschimbare, pre- ost „latinizarea“ limbii române, copuri naționale, sau scopuri so- lomatrice și militare. O întrecăd literară în frunte cu un socio- ază după aceia idealul „artei și“, prin care artistul devine il cetățeanului, ba și mai mult: tuturor revendicărilor de brea- ragiale s'o fi gândit poate la autorul artiștilor — cetățeni, scris, cu privire la un incendiu a „pompiarul trebuie să fie ce- i cetățeanul „pompiar“, realizân- rmula ideală: „pompiar-cetățean, „pompiar“!...) Am fi nedrepti dacă ninti existența lui Maiorescu, protestare, discipolul esteticei e, care cu voce senină a intonat e țărături danubiene un imn im- pentru eliberarea zinei care a rămână nudă... Dar au trecut eăt, după Maiorescu scârțând a- carele mocănești ale „Sămănă- ui“, cu sfichiuirile de bici ale lui . Și nu s'au potolit bine aceste împure, că s'a auzit dela Nord, asi, glasul amenințător de răz- al profetilor înflăcărați ai „Po- nului“, clamând că zina trebuie ască de-acum țaranului care țil- il pe umerii lui și care e mai decât toți ceilalți români de la

sese să o învăț dansurile moderne ; seara cântam amândoi, cu geamurile deschise și adormeam târziu, cu zâmbetul pe buze și inimile dornice de fericire.

Exact la 1 Iulie eram în trăsură, cu servitoarea pe capră, în drum spre gară. Însfârșit îmbarcaram. Dela Chitila am luat covrigi împletiti, dela Buftea, șocolată „Rodica“, cu alune ; dela Fetești, corcoduși și așa mai departe, ca niște călători exemplari. Intre fiecare stație adormeam, cu pometurile în poale, dar, la răstimpuri, trenul ne sguduia, lovindu-ne unul de altul și atunci ne deșteptam, ne zâmbeam cu o fericire lascivă și adormeam din nou, ca doi copii nevinovați. După nu știu câte somnuri și deșteptări, a fost să ne oprim, însfârșit și în stația Cioara.

Gara era pustie ; numai, în ușa biuroului de mișcare, cu boneta lui roșie șeful, dragul nostru, iubitul nostru, în mosul nostru prieten. Se vede, însă, că surpriza era peste așteptările lui, pentru că, deși ne văzuse, cu greu se hotărî să-și miște pașii tremurători în direcția noastră. Noi, însă, l'am asigurat îndeajuns că nu era vis, l'am îmbrățișat, l'am sărutat, i-am scos chipiul, spre a-l vedea mai bine, apoi l'am luat din nou la sărutări și dă-i cu întrebările și trage-i ! La gălăgia noastră sosi și Tuchi, îmbujorată, dar parcă și ea uimită de prezența noastră. Ca să o liniștim, îi făgăduirăm îndată că vom sta cât de mult, chiar până la Octombrie, dacă vom fi sănătoși și vremea se va menține.

Mititeii ! se 'nduioșă Tuchi. Adalciza ! — Adalciza era servitoarea — Ia bagajele astea și du-le sus ! Iute, că venim și noi imediat !

— Ce faceți voi ?

— Dar voi ?...

— Ați văzut că ne-am ținut de cuvânt ?

— Bravo ! Păi v'am și așteptat, ani de zile ! Lasă, nu e nimic, aici o să vă placă : satul e mare, frumos, curat, aveți tot ce vă trebuie... Și, conducându-ne în casă : Aici, intrați... uite... v'am și pregătit odăița ; dacă vă trebuie ceva cereți orice, ca la voi acasă ! Sau, poate vreți să desfaceți cuferele... Și, mai apoi, vânturând lucrurile : Măi-măi, ce rochiță frumoasă ! O, și ce baston dandy ! Dar, astea ce sunt ? Un șal cu botic... o țigaretă... bravo, știu c'ați venit echipați !

— Nu, dragă Tuchi, astea sunt ale voastre, o întrepruse nevastă-mea, lingușitor ; v'am luat și noi ce-am crezut ; să nu ne certați, dacă nu v'or plăcea.

— O, draga de ea ! — se lumină deodată tânăra gazdă. Ce dăguți ați fost !... Și umplu pe nevastă-mea de o ploaie de sărutări, strângând-o, totodată, de amândouă mâinile și privindu-mă, în același timp, și pe mine cu ochii mariși și strălucitori de bucurie.

Eu, care după cum știi, sunt o fire duioasă, mă emoționai, ce să zic !...

— Și eu care nu v'am preparat nimic, copilășilor !... urmă, cu vădit regret, Tuchi. Dar nu e vina noastră, așa e ? După atâtea amănări, cum era să mai credem că o să veniți ?!... Adalciza, Adalciza, apă, repede, farfurioare și lingurițe !... Luați o dulceață, e cam zaharisită, dar nouă ne place. Așa, acuma vă las singurei, desbrăcați-vă comod, fiți ca la voi acasă. Dacă vă trebuie ceva, sunați, uite soneria aici... apă aveți... Acuma pa !... Și, apăsându-și trei degete pe buze, cu o expansivitate copilărească, pieri...

Până când ne schimbarăm, ne spălarăm, așezarăm lucrurile, se inseră. Când toate fură la locul lor, aruncarăm o privire prin casă, pe masă, pe pat, sub pat, apoi ne instalaram la fereastră și contemplaram,

o vreme, cu însetare, priveliștea imensă a câmpului cultivat.

După asta luarăm dulceața — mi-aduc aminte tot — apoi mai făcurăm câteva ocoluri în jurul mesei și, în cele din urmă, peptănați, curați, dechisiți, ne așezarăm, cuminți, pe marginea patului, vorbind din ce în ce mai rar, furați pe nesimțite de oboseală, căscând din când în când, în așteptarea gazdei noastre, care,

M. CELARIANU

desigur, aranja lucrurile la bucătărie. Și după asta, nu știu cea mai urmat... Simții, la un moment dat, un junghiu în tâmplă stângă — visam că mă băteam în duel — și... observai că adormisem cu capul pe sonerie. Mă uitai la nevastă... dormea și ea, rezemată de colțul patului. Scosei ceasul, dar mi se păru de necrezut : zece ! Vasăzică dormisem ca niște trântori, cinci ore, fără să ne sinchisim că bieții oameni ne așteptau jos, nemâncați, până la ora aceea.

— Scoală, nevastă, nevastă, scoală, frate pentru numele lui Dumnezeu, că e zece, zece noaptea, mai mare rușinea ! Ne-așteaptă oamenii cu mâncarea ; Dumnezeu ! Cu siguranță că ei au fost pe sus, au bătut în ușă, au bătut, până când au văzut că nu dăm semne de viață și... s'au retras. Ce era să facă ? ! Mai mare rușinea !...

Ne frecarăm repede cu prosopul ud pela ochi, ne aranjaram hainele, mototolite, aprinserăm lampa și rămaserăm în așteptare.

Dormitorul lor era lângă al nostru, cu intrarea prin sală. Călcarăm în vârful picioarelor și lipirăm urechia de ușă... Sforrrrr ! sforrrrr !... phium !... phium !... se auzea, la răstimpuri egale. Sforăiturile erau ale lui Viki, suerăturile ale lui Tuchi. Bieții prieteni, adormiseră și ei, așteptându-ne.

— Mi-e foame, frig, sete, somn și sunt obosit — suspină nevasta, privindu-mă cu niște ochi plini de durere.

— Hm ! — făcui eu — au adormit și ei, nu e nimic... ne culcăm și noi... Dar, mai întâi, să îngrijim de ale gurii. Ia caută tu în valiză, că trebuie să mai avem noi ceva, de pe drum... Incet, să nu-i sculăm... umblă cu grijă...

Nevasta scotoci tot, scutură servețelul, îl puse la loc, iar îl scoase, îl pături din nou ; apoi începu să caute și eu, dar nu găsi mai mult decât ea : o jumătate de pachet de șocolată și o mână de corcoduși, aproape verzi.

Ilustrul scriitor Rabelais, med cardinal, lua masa într'o zi cu său. Văzând că se servește o pește care îi plăcea foarte mult marginea farfuriei și zise : „Digestionis“, ceea ce înseamnă ; „A ligeră greu !“. Auzind acestea, țul care își îngrijea sănătatea, se servească ; dar Rabelais o tr de partea sa și o mână, spre n rare a gazdei care îi zise :

Cum, doctore, d-ta ai zis că este „durae digestionis și o m „Vă înșelați, monseniore, eu a de farfurie, iar nu de pește“.

*

Domnul dela Condamine, în apartamentul d-nei de Choiseul, ea își făcea corespondența, se ap cet spre a-i ceti dela spate și D-na de Choiseul îl zări și co scrisoarea, adăogă : „Ți-aș spu multe dacă d. de Condamine n spatel meu, cetind ceace îți se

Vai, doamnă, strigă Condam este adevărat ! Vă asigur că n nimic“.

*

Celebru Gluk, supranumit Mic al muzicei, fu întrebat, într'o zi, îi place mai mult. El se gândi un apoi spuse : „Imi plac trei lucru vinul și gloria“. Arătându-i-se n lasă gloria la urmă, el explică : pot cumpăra vin bun. Vinul bur beau cu măsură, îmi aduce che zică și astfel vinul mă poate fa ting gloria.“

*

Certurile pentru pălăriile d dela teatru nu datează de eri. T spectatorii s'au plâns de a fi pălăriile mari, ce acopereau se

Voltaire se afla într'o zi în unei doamne care, prin gâteli împiedica cu totul de a vedea semnat el începu să admire, cu decolteul doamnei. „Ce înseamnă sta ?“ strigă doamna indigna doamnă“, răspunse Voltaire“, spectacolul din fața mea“.

ZOE V. I

Le aruncarăm, bine înțeles, cu la fundul valizei și reîncepurăm prin odae. Dar foamea ne chinu un timp mă oprii din nou în faț culcată într'o rână și căscată, ce rânjitoare. Scormonii corcodușii câteva luai și șocolata și, legăr de somn și de necaz, mă ream marginea patului. Mai cu voce, vove înghițirăm, pe rând, întâi că codușe, apoi câte un patrățel de și, după ele, câte o gură de apă noasă și lăncedă, până când is toată merindea. Nu știam pe t ese afară, spre a lua aer — și urăm.

În patul mic ne așezarăm cu răm, acoperiți pe jumătate cu p vară pentru o singură persoană cu picioarele scoase printre galbene și sprijinite pe găleata voar — și dormirăm, nemișcați,

Comedia bâlciului

TABLOUL III SCENA V

CEHAN — DANUC și SPICURUȘ

SPICURUȘ (care abia intrase fără să fie simțit—supărat).

Iar ați găsit vre-un ideal pribeag
Ca să-l hrăniți din traista de mizerii?

CEHAN

Și tu vei fi cu noi.

SPICURUȘ

Cum nu, voi fi!...

Mă'nebunesc după mirajul zării
Cu roze 'nchipuiri—și mai ales
Acum când nici nu am cu ce trăi...
Că după câte am aflat și-am înțeles
Azi, domnul Mărgeluș mă ia pe fugă
Din slujbă, că sunt prost și rău o slugă
Netrebnică!..

DANUC (îngrijorat)

Atuncea și pe mine!...

SPICURUȘ

Ție-ți rămâne dulcele ciorchine
Al tuturor speranțelor scrintite
Poți să te mângâi măi Danuc iubite!

CEHAN

Veți rămânea cu slujba în uzină
Că nu-i motiv să vă înlătore pe voi
Eu singur, pentru pierderi, sânt de vină.

SPICURUȘ

Crezi tu că vom rămâne?

DANUC

Amândoi?

CEHAN

O, doamne grija asta alungați-o,
Și inima cu bucurie înfloriți-o!..

SPICURUȘ (bătând un deget pe gură)

Auzi și tu pârdaľnico, gurișo
Ce vorbe minunate se pot spune!
Inușă-te și tu, ca să vorbești,
Asemeni frumuseți ca din povești!..

CEHAN

Da, da, asemeni griji prea sunt mărunte;
Un om când se gândește că nu are
Cu ce trăi, e mort mai de'nainte.

SPICURUȘ

Și care griji sunt mari și au pe frunte
Cununa vieții pururea în floare?

CEHAN

Acele: de-a 'mplini ce ți s'a dat
De împlinit, de-atot stăpânitorul.

SPICURUȘ

Și cum crezi că ași putea, mai luminat,
Să văd ce mi s'a dat de împlinit?

CEHAN

Ridică de pe sufletul tău storul
În care, tu, cel drept te-ai învelit,
Și l-ai lăsat în lume pe acel,
Pe care lumea-l vrea, ca ea la fel!

SPICURUȘ

Și ce să fac atunci cu-adevăratul
Eu?

CEHAN

Să-l slujești să se înalțe sus,
Și-atunci vei fi 'nviat în el curatul,
Mărețul om, ce'n lume-a fost adus.

SPICURUȘ

Și ce să fac eu cu mărețul om
În lumea asta de gândaci și muște?

CEHAN

Asemeni unui pom va înflori!
Și'n drumul mare înflorit un pom,
Când fructele în el s'ar pârgui
Adapă sefa celor care trec.

SPICURUȘ

Și de aicea înainte ce minune?

CEHAN

Minunea că un om a fost ales,
Din căile greșite'n cele bune

SPICURUȘ

Și căile acestea ce'nțeleș
Mai strălucit dau vieții?

CEHAN

Ce te înalță spre Dumnezeire.

SPICURUȘ

Suprema țință dar e Dumnezeu!?

CEHAN

Și omul ce va fi'n dumnezeire

SPICURUȘ

Dar altceva mai pământesc nu știi,
Desăvârșit, pe drumul acest greu?

CEHAN

Dumnezeirea-i însăși pământescă.

SPICURUȘ

Cum poți să mi-o explici?

CEHAN

Ca om—Isus

Ca plantă floarea ce va ști să dăruiească
Fără răsplată, căci răsplata 'i e în sine
Și mai presus...

SPICURUȘ

Dar celor mulți și proști ce fel de bine
Le poți da'n schimbul binelunii ce-l au,
Când grohotesc și urlă și se joacă,
Așa de fericiți jos în băltoacă,
Strivind pe cei ce milostivi voiau
Și vor voi, cu altă fericire
Mai sfântă, să-i îndoape — ridicându-i
Din josnica dar dulcea bălăcire?

CEHAN

Se va'nălța ori care 'necet la rândul-i;
Să fie numai cine să-l îndemne.
Și cum vor fi mai mulți cei înălțați,
Cu-atât și cei de jos mai multe semne
De binele 'nălțării vor avea.

SPICURUȘ

Ce bun băiat ai fi, dacă-ai lăsa-o.
Mai potolit cu-avântul acest orb
Și dragostea mai mult ți-ai închina-o
La lucruri care mi-era vieții sorb,
Și n'ai mai orbăci după ideal,
Că lucrul ăsta dragul meu nu-i nou —
Cu-o sută de măgari nu faci un cal
Și de pui frâu și șea pe bou, tot bou...

CEHAN

Credința care-o am e mai presus;
Puteri, ce să mi-o smulgă, 'n lume nu-s!

G. TALAZ

dete odată și încă odată: cioc! cioc!
cioc! cioc!.. până când... mă trezii... îmi
aruncaii pijamaua, papucii și, cu ochii
împăenjiniți de somn, mă repezii, deschi-
sei uși și... căzui în brațele ei... Dar, fri-
gul din sală mă izbi, două brațe vânjoa-
se mă scuturără cu scârbă: Ci vezi-ți de
treabă, domnule că ești om înșurat! Ei,
bată-te toaca!.. Ai înțeleș, cred, era A-
dalciza!.. Ii cerui scuze, dar ea rămase
burzuluiță și, cu un gest disprefuitor,
îmi împinse în mână un bilefel. Il dusei
nevastei, dar ea îi pricepu cuprinsul pe
dinafară: cu siguranță că Țuchi ne în-
treba ce să gătească.

— Da, uite, chiar așa: dragii noștri
copilași, pe când tocmai ne gândeam ce
să pregătim la dejun...

— Lasă, dragă, nu mai citi, căscăi eu.
Întoarce hârtia și scrie: tot ce vă place,
noi n'am venit la voi cu pretenții! La
dă-mi bilețul, adă-l la mine, să văd...
păi sigur... pe când tocmai ne gândeam
ce să pregătim pentru dejun... pentru
dejun, pentru dejun... sosi o telegramă...
o tele-gra-mă... o te-le-gra-mă, că rudele
lui Viki au sosit, au sosit la Constanța...
Voi, voi, voi... o — o să ne ertați, că de
voi nu ne jenăm. Fiți ca la voi acasă.
Noi mâine de dimineață, de dimi-nea-ță,
ne întoarcem. Mii de pupături dulci —
Țuchi și Viki. Nevasta se ridicase, pe
jumătate și asculta, fără suflu. Când is-
prăvii, îmi smulse hârtia, o reciti, apoi
căzurăm amândoi într-o tăcere adâncă.

— Eh, nu e nimic! — rupsei tot eu, la
un moment dat, liniștea — ei nu se je-
nează de noi, mie mai mult îmi place așa,
fără prea multă etichetă! Să-i vezi, când
s'or întoarce și ne-or vedea instalați —
pe tine în capot, pe mine în pijama, cu
cascheta pe o sprinceană și cu luleaua
în gură, ca niște adevărați stăpâni, plim-
bându-ne în lungul peronului... Ha, ha,
ha! Or să facă haz!.. Sunt oameni din-
tr'o bucată, dragă, nu le place ceremonia.
Acum să ne sculăm... o dolci bacciii!..
Pune ceva pe tine și coborâm la cafea.

Eu mă îmbrăcai turist, nevasta puse o
roche ușoară și coborâm. După miros, o
luarăm direct spre bucătărie. Ușa era
destul de deschisă, ca să putem vedea
pe Adalciza pe genunchii unui acar, cu
chipiul pe ceafă.

— Femece! o execută nevastă-mea, —
prepară iute cafelele! La' unt să aduci
și puțină sare!

Și, luându-mă de gât, sglobie, fugirăm
pe peron.

Sub un salcâm închircit și pălit, ne
aștepta o măsuță, cu două scaune de gră-
dină. Ne așezarăm, îmbătați de aerul
proaspăt și, în așteptarea cafelei, privi-
răm îndelung zările. Ia fața gării, o ma-
gazie de grâne, închisă; lângă ea, două
vagoane de marfă, fără roți și fără uși;
la stânga o groapă mare, cu cărbuni sfă-
râmați și la dreapta, câmpul, tăiat pă-
nă depate, de șinele înercușate. De-
parte, departe, valul galben, tălăzuit, al
grânelor coapte. O adiere neîntreruptă
și șuerătoare, ne înfiora părul și ne da
senzații de mare.

— Vai, ce pustie e Dobrogea asta! —
oftă nevastă-mea, cutremurându-se.

— Da, însă e pitorească. Există un far-
mec al pustiului — o încurajai eu —
trebuie să te obișnuiești să-l guști.

Dar cafelele nu mai veneau. Bătui cu
alpenstockul în masa de tinicia: Adal-
ciza! Adalciza!

— Poftim!

— Ce e cu cafelele alea? Au înghețat
acolo?

— Duducă, să ertați, dar conia, o ple-
cat di grabă și o uitat bufetul închis.
Dacă vrei, să vă dau puțin lapte bătut...

ziură. Visele din noaptea aceea au fost
cele obișnuite pe stomacul gol: pasări
fripse, vinuri, fructe și altele. Se făcea
că, pe tot peronul, era întinsă o masă
mare, la care ospătau o mulțime de oa-
meni. La mijloc, cu fața spre răsărit —
nevasta și eu eram așezați între cele mai
bune mâncări. Amploiați de mișcare ne
serveau la minut cu toate minunile bu-
cătărești și, chiar în spatele nostru, pe o
estradă cu steaguri, cânta o orchestră,

toată formată din șefi de stație, cu chi-
piurile strălucitoare. Reprezentații au-
torităților civile și militare, în ținută de
ceremonie ne țineau discursuri, prima-
rul ne adusese, pe o tavă de aur, tradi-
ționala pâine și sare, pe care se făcea
că, într'un moment de neatenție din
partea mesenilor, o strecurasem în bu-
zunar. După ce ospătarăm împărătește,
amfitrioana se sculă dela locul ei și veni
să ciocnească cu noi: cioc! — și mai

Konrad Bercovici

scriitorul romîno-american

— Succesul unei cariere literare —

— Păine este?... o întrebai, răstit.
— Nu e, conașule, dar dacă vi-i foame tare, vă dau dela mini; mii nu-mi trebuie!
— N'avem nevoie! făcu nevastă-mea, sărind drept în picioare — satul e departe?

— Nu-i prea departe, ca la un ceas, nu găsiți nimic; azi e Duminică. Poate să vă fac rost de niscai lapte și ceva făină de popușoiu. Mii mi-i scârbă să vă văd flămânzi.

— Sacre nome de Dieu! scrâșni, furioasă, nevastă-mea: asta e curată bătaie de joc! Tu înțelegi ceva din toate astea?!

— Eu? eu?... băiguți, speriat, de aerul cumplit al nevestei. Eu... cred c'or să vie ei... nu cred c'au făcut dinadins... știu cum ne scriau... Du-te, femeie, de caută niște lapte, că ji-l plătim...

— Asta-i, să mi-l plătiți! — se mânia buna femeie. Las' să hii pentru cei morți. Să veniți să mâncați la bucătărie. Eu n'am mamă, n'am tată, amândoi o chierit di inimă ră, în războiu și am rămas singurică pi lumi! Las' să hii pomană!... Și o tuli, lăsându-ne încremeniți, în mijlocul terenului pustiu.

— Aci e lapte bun... mângâiai pe nevastă-mea. La țară totdeauna sunt vaci, cari dau un lapte gras și alb, mai ales când il ferbi!...

— Imbecilule! — mă fulgeră nevasta. Lapte gras, când il ferbi! Ce tot îți toacă gura?! Laptele să-l bei dumneața! Eu nu vreau nimic! Nici anafură nu-mi mai trebuie! Acuma să plecăm! Nici un minut nu mai stau!

— Dar, dragă barim să ne aducă laptele; mie mi-e foame de nu mai pot, beau laptele și pe urmă om pleca.

— Avem tren încurând?

— E o mașină izolată, care vine dela Babadag, deabia suspina; până la Ciamurlia! Acolo găsim tren de persoane. Hai la mișcare, să ne interesăm!... Domnule impiecat, făcui, respectos, ne putem sui și noi pe mașină, până la Ciamurlia? Acolo om găsi un tren de persoane. Ce zici, e voe?

— Nu prea ar fi, ne luă de sus impiecatul. — Dar, ca prieten cu domnul șef, toate se face!

— Mulțumim, mulțumim, domnule impiecat — mă ploconii până la pământ. N'o să stricăm nimic, suntem oameni de treabă, dar, de, nevoie!...

— Nu face nimic, — se mai nuie de-astădată impiecatul. — Dar bagaje aveți?

— Avem ceva, (dar n'or să jenze pe nimeni, le punem pe cărbuni, suntem oameni de treabă...)

Ne repezim la bucătărie, înfulecărăm, la repezeală lapte cu mămăligă; o piscă se suise pe umărul nevestei și alta în spatele meu. Adalciza, privindu-ne cum îmbucam cu desnadejde, se înduioșase și își ștergea ochiul cu colțul sorțului. Acurul, fumând, răsturnat pe o bancă, ne căina:

— Hei, ce să-i faci... se mai întâmplă! Dumneaiei are inimă muloasă... Mâncați fără grije!...

Zăpăciți și umiliți, sorbeam o lingură noi și, una piscile, până făcurăm strachina lună. Mașina sună odată, răgușit; ne năpustirăm pe scări, înșfăcărăm bagajele, le aruncărăm peste cărbuni și, încurând Cioara, pieri după dealurile dobrogene, bogate în piatră de var de cea mai bună calitate. Până la Ciamurlia ne făcusem ca niște coșari — de funingine și de unsoare — și numai ochii ne licăreau, albi și înspăimântați, ca la harapi.

— Mari păcătoși! — dădu drumul ne-

— Domnul Konrad Bercovici?

— Da.

— Cu mustăți și încă așa de mari! Nimic american în d-voastră, par'că nici-odată n'ați fi părăsit solul patriei.

Domnul Bercovici dă din umeri. Are acul a spune că și alții au făcut această observație.

E firesc pentru noi să nu recunoaștem americani decît în americanii croiți după un șablon destul de popular printre europeni. E apoi ideia pe care ne-o facem despre un scriitor a cărui figură n'am văzut-o în fotografia. Il presupunem; dar cum nu văd oamenii pe un scriitor! Și cum și-l imaginează dacă l-au cetit! Il apropie cu unul sau cu altul din personalitățile ce a creat, și astfel îi dau o individualitate sufletească, aceia pe care o vrea cetitorul. Dacă Dumnezeu e creat după închipuirea oamenilor, în aceeași logică, de ce n'ar fi și scriitorii, savanții, oameni științifici creați după aceeași închipuire? Oamenii politici, oricît de mari, oricîte merite reale ar avea, sunt totuși mai aproape de comunul muritorilor. Rare ori au o individualitate, deși știu să-și cultive cu îngrijire aparența unei individualități. Pe aceștia, oamenii îi fac.

Nici o preocupare din parte-mi în ce privește pe scriitorul care aveam să-l întâlnesc. Il presupuneam doar americanizat, auzisem acum cițiva ani despre acest nume; librăria noastră nu i-a expus vreă lucrare în vitrină; existența sa literară nu a neliniștit nici publicul, nici cercurile noastre literare.

Eram doi oameni complect necunoscuți unul altuia; știam însă amîndoi că în viață avem aceleași preocupări: literatură.

Din strângerea de umeri am înțeles că cel puțin unul din defectele sau calitățile americanilor — cum voiți să-i considerați — nu-l are: reclama. Am înțeles însă, că domnul Konrad Bercovici și-a păstrat o calitate primordială: personalitatea sau individualitatea sa. Mediul va fi influențat desigur asupra sa, dar nu l-a diformat, cum se întîmplă cu atîția alții, cari se metamorfează parcă. O excelentă situație materială pe care o mărturisea, nu-l făcea orgolios. Are conștiința izbînzii grație muncii, perseverenței și desigur și talentului său, fără să o manifesteze. I se pare natural să fie cunoscut în două continente, după cum îi apare natural să nu fie cunoscut țara lui natală. — Nimeni nu-i profet în țara lui, ne spune; am cetit acum cîteva ani într'un ziar de aici, „că un jidan se îmbogățește descriind țărani români“.

Critica ne-a făcut să rîdem. Ce ușor s'ar putea îmbogăți cineva în America! Ce năvală ar da romîni în America, să descrie pe țărani și, închipuiți-vă, să adune și dolari.

vastă-mea unui gând care o frămîntase tot timpul.

— Nu, dragă, vezi, eu tot cred că a fost o glumă; or să ne scrie ei!...

— Sunase miezul nopții, Pistol se sculă, își potrivea dunga dela pantaloni și plecă. Afară... viscolul, etc., etc., etc...

MIHAIL CELARIANU

E drept că nici d. Konrad Bercovici n'a făcut aproape nimic ca să fie prezintat cetitorului din patrie. Il înțelegem și il veți înțelege mai bine auzindu-l povestindu-și vieța. Cînd izbutești, mai cu seamă în domeniul literar, sunt preocupări care nu mai interesează în același grad. E drept că o editură ce se forma intenționa să publice un exemplar, pe care oferindu-l apoi altei edituri, aceea a cerut ca autorul..., să-și schimbe numele. Prejudecata: „Bercovici să descrie pe țărani din România!“. Numele, ghiulea de plumb.

Asupra valorii și calității literare a domnului Konrad Bercovici nu putem anticipa. Il prezintăm, așa cum se prezintă singur: istoria vieții unui om care a izbutit, mulțumit că a putut să realizeze și să iasă din mulțimea anonimului.

Sunt din Brăila, unde mi-am petrecut copilăria. Am fost funcționar la Staadker, la mașini agricole. Am avut prilej să cunosc județul meu, dar mai cu seamă Dobrogea, unde am trăit mulți ani printre țărani și am avut prilej să-i cunosc și să cunosc și țiganii, obiceiurile lor, cîntecele lor, tragediile vieții lor nomade. Nu știam pe atunci că mi tîrziu voi descrie pe tovarășii adolescenței mele. Nu mă silea nimic să plec din țară, și totuși, astăzi, mă reîntorc cu familia acasă, după douăzeci și șapte de ani, O vizită scurtă. Am revăzut b leiurile, satele, Dobrogea. Am regretul de a nu fi putut sta mai mult, însă voi reveni. Am dorit să le arăt copiilor țara lor; eu și soția să ne vedem la noi. În America am lucrat mai întii la ferme și abea mai tîrziu, după cunoașterea limbii și a țării am intrat în redacția ziarului *New York World* unde am scris o serie de schițe asupra străinilor din New York, foarte bine primite. Mi-am făcut legături în lumea literară. Revistele îmi cereau colaborarea. Am trimis nuvela mea *Ghiță* cu subiect din viața românească la o revistă literară, după ce mi-a fost refuzată la ziarul la care colaboram. Ce crezi că poate să intereseze pe americani viața românească? mi se obiecta, Zidul creștea. Nuvela era refuzată și refuzul însoțit de scrisori prin care mi se cereau schițe din viața străinilor din New-York. Intr'o zi primese o scrisoare din partea redacției revistei *Dial*, după mine cea mai literară revistă în limba engleză, prin care eram anunțat că „*Ghiță*“ se tipărește, oferindu-mi-se în același timp un angajament pentru lucrările mele viitoare, condiționat, din viața românească. Am avut succes. *Ghiță* a spart... gheața. De atunci sunt considerat în America, ca scriitorul romîno-american. Considerînd începutul adevărat dela *Ghiță*, pot să spun că începutul a fost surprinzător de ușor; toate cărțile mele au fost editate simultan în Anglia și America.

Prima lucrare, *Crimele filantropiei*, încercări sociologice asupra filantropiei organizate în America, a apărut în 1917. Ideia de bază în această carte e că instituțiile filantropice nu realizează scopul pentru care au fost create. Această lucrare a fost introdusă în universitățile americane. Au urmat: *Pragul New-Yorkului* schițe din viața străinilor în New-York, din care ețeva referitoare la romîni; *Ghiță*, nuvele din viața românească și a țiganilor; *Ileana*, nuvele din

...i vieată; *Murdo*, nuvele; *Cîntecul lui*; *Gipsy Loco* (dragoste țigănească); *Oaspeții de la munte*, roman din New-Yorkului, și două studii: asupra orașului New-York, studiu și social despre fiecare națiune trăiește în New-York și *Pe maluri* un studiu asupra străinilor care în Statele Unite, premiat de Societatea geografică. Și *Ghiță* a fost premiat intrat în antologii. În America apare care an un volum compus din zece c, cele mai bune ale anului. Din pină azi am avut regulat câte o nu- în volumul celor zece nuvele, ale toate din viața românească. Am îngerea că prin cărțile mele am fă- a România să fie cunoscută în A- a și americanii să se intereseze de r dela noi. Din cauza cererilor mari orez numai la o revistă. Agentul se ocupă cu drepturile de autor, în al și traduceri, cu dreptul de re- re în alte reviste. Sunt scriitorul mai scump plătit în America, o ju- ce dolar de cuvânt pentru dreptul fi retipărit. Cărțile mele sunt traduse pe în toate limbile europene, chiar bulgărește au apărut câteva nuvele, excepția limbii românești. În Rusia traduse unsprezece volume; din însă, din cauza relațiilor ruso- cane, nu primesc drepturi de autor. acția mea e angajată pe cinci ani. ezent lucrez la un roman istoric din lui Alexandru Machedon.

...venit să-mi revăd țara; Vineri eu masina mea la Giurgiu, de acolo vaporul până la Viena, pe urmă Italia intru în Franța și la 10 Oc- rie sunt la Paris. La 13, plec la New- pentru o lună de zile. După ce mă ore, mă pun pe lucru.

...i așa, povestea e minunată? Nu vă mină, tineret? America e așa de te și atât de atrăgătoare. Aveți e- i, bănuți în voi posibilitățile de des- re, mergeți ori unde, desrădăcinați- untați, fiți victorioși.

...merica se mândrește astăzi și își afirmă me individualitatea printr'o prepon- ță financiară. Cui se datorește a- a? Capitalului intelectual european. europeni, lipsită de energiile ce nu putut desvolta aici — și cauzele tre- căutate în tot felul de prejudecăți merica ar fi rămas necunoscută ome- Cei care au plecat, au făcut le- a, și nu odată au exagerat, și din erări a crescut această țară, luând orții fantastice în mințile celor ră-

...e de mirare pentru noi că Ame- care n'a putut hrăni pe un Poë, a- fantast care prevedea ce va deveni lui sau nu a căpătat respect pentru Marc Twain decât după ce un „a- l-a impus și a asigurat scriitorului u putea trăi o viață princiară, nu mirare că astăzi, după ce a realizat a bogății, se preocupă de o cultură deosebi de o cultură americană. Ca îmbogățiți grabnic, americanii plă- Au atras intelectualii la improvizate rsități pe care le-au voit produc- ca o industrie, și n'au greșit. Fără dea seama au pus bazele unei cul- și nu e de mirare ca un Boessen comentatorul lui Faust, după cum foarte natural că atâția savanți eu- i au fost chemați să țină prele- la universități ce-și căutau un nimb, lțumiți americanii că în ce privește ra nu aveau gloria atâtor indus- nu aveau prestigiul intelectualității ca o Eladă sau Roma sărăcite. După ul financiar și industrial, America să devie intelectuală.

Năluca din luncă

Luna lung lunecă 'n luncă, apă cu alint de argint.
Trupul mi-l scald în șuvoiul lunii, cu ape de-argint.

Plopii îi vântură vântul, vântu-i de lună brumat.
Ning funigei pe tufișuri, și peste capu-mi brumat.

Stau nemișcat în lumină, trupul mi-e trunchi de copac:
Poate se rupe urzeala lunii, un pas decât fac.

Genele des îmi clipesc, cum frunza clipește în plopi..
Frunza decodată 'mpietrește; cine stă, aib, între plopi?..

Prind să se clatine ape, fug fugărite în lună,
Val după val dă năvală, lunca-i furtună de lună.

Șoară orbifi licuricii, cad licuricii pe mine.
Bolta sus parcă se mișcă, stelele cad peste mine.

Șueră bici de lumină, raze 'mpletind în văzduh..
Iasmă e albă 'ntre trunchiuri, ființă sau poate e duh?..

Uite, cum stă 'ntre mesteceni, parcă-i mestecăn de lună.
Nu. S'a mișcat. E un sylvân cu plete albite de lună.

În luminiiș a 'mpietrit și-i stana udă de var..
Nu mai știu: pată de lună, om e sau gândul meu clar?..

N. I. HERESCU

Din volumul de poeme „Cartea cu lumină“.

Cu aceste idei i-am cerut d-lui Konrad Bercovici să-mi spună ceva despre scrii- torii americani.

— Nu se concepe, vă spune acum dom- nia sa, ca în America un scriitor să fie funcționar la Stat. sau să nu aibă o con- cepție de viață. Sunt scriitorii de sezon, după cum sunt și de adăncime. Am să vă răspund: cred că Dostoiewski e mult mai cetit în America decât în Rusia, iar Balzac e adorat. Deși sunt scriitor „ro- mâno-american“ am cea mai frumoasă casă din New-York — un palat — din puținele case frumoase. Din cele cincispre- zece cele mai frumoase ca poziție, șaple sunt ale scriitorilor. Nimic mai natural. Cum am făcut-o? Trebuie să știți că în biuroul meu de lucru am o tablă cu inscripția: „Nu scriu pentru bani, dar cer bani pentru munca mea“. Și munca noastră, îmi răspunde d. Konrad Berco- vici la o obiecțiune, când e apreciată, e și apărată. Avem *Liga Autorilor* care a- pără și supraveghează drepturile scriito- rului. Nu poate apărea nimic fără învoi- rea editorului, agentului și autorului. Liga urmărește în America și în toate țările drepturile de autor. Poate să apară în România, în cel mai obscur ziar de provincie o traducere dintr'un scriitor american, agenții află, *Liga* își cere drep- turile, și fie că ar cheltui mii de dolari pentru a obține un câștig de cincizeci de bani, o face, pentru apărarea principiu- lui.

Astăzi, scriitorii americani, nu sunt să- raci. Fii de bogătași, urmează universi- tățile și apoi. cei ce-și simt o aplicație se consacră literaturii (sunt mulți care chel- tuesc averi pentru experiențe științifice).

Am să mai pun sub ochii cititorului un singur fragment din convorbire:

— Nu se simt desrădăcinați Europeanii sau sunt ca acele ierburi care cresc în America, și se mută din loc în loc? l-am întrebat, gândindu-mă la următoarele versuri:

Je suis l'herbe qui roule;
J'ai su déraciner mes pieds de leur prison,
Le soleil m'a j'aunie et le vent mis en boule,
Et mon âme anxieuse aspire à l'horizon.
Si je dois mourir en terre plus dure
Que celle où me fit naître la Nature,
J'aurai tout au moins tenté l'aventure....

— În *Pe malul mării*, vorbește domnul Konrad Bercovici, expun teoria că se a- dăptează mai greu cei care au tradiții, cultură, trecut. Omul simplu, cu un ca- pital redus de expresii, care are totul de învățat — devine repede ceiace ar dori autohtonii să fie. Ceilalți rezistă, ei aduc cu dânsii o viață culturală, industrială, sînt un factor de progres și deaceia sunt acceptați ca o necesitate. Să fie ca planta care se stabilește, își lasă să- mînța, și pleacă mai departe? Poate ai dreptate...

Am să adaog un amănunt: dom- nul Konrad Bercovici îmi spune că, deși a stat 27 ani în America e cetățean ro- mân. Nu și-a schimbat naționalitatea. I-ar fi atât de ușor s'o facă, îi era atât de ușor!

Cunoaștem omul și viața lui. Rămîne să-i cunoaștem și opera. E de datoria sa să o facă cunoscută și cetitorului român. Vieța unui om, a oricărui om, e intere- santă, desigur. Când însă omul închide în el seva unui scriitor, ne interesează scriitorul, și în cazul de față îl așteptăm, căci, întorcându-i vorba, nu poate încă invoca vechiul proverb că „nimeni nu-i profet în țara lui“. Altfel nu ași avea o idee tocmai bună despre „agenții“ scrii- torilor din America.

VASILE SAVEL

CEZAR BOLIAC

(1813-1881)

Poetul Cezar Boliac aparține generației lui Eliade Rădulescu. Opera sa poetică apare însă cu caracterul ei specific, deosebit de acela a tovarășilor contemporani. Boliac a introdus în poezia românească o notă nouă. Din nefericire însă talentul său minor n'a isbutit să se impună prea mult.

În vreme ce Vasile Cârlova cânta trecutul glorios al țării în versuri neîntrecut de frumoase; Grigore Alexandrescu se anima de idile filozofice umanitariste; D. Bolintineanu melodia în versuri retorice și bombastice faptele eroilor din trecut; — Cezar Boliac încearcă să descrie în versuri stângace și fără simțiri poetice, viața umilului muncitor sau să se înspire din cutare amănunt din viața socială rupt din frământările psihologice ale acelei vremi.

În fața posterității, activitatea literară a lui Cezar Boliac este întovărită de una politică și de alta științifică, care întregesc contribuția lui stăruitoare la progresul generației dintre anii 1840—1860.

Fără această activitate întregitoare, numele său n'ar fi fost cunoscut, așa cum ni l-a păstrat istoria timpului.

Cezar Boliac s'a născut în anul 1813 la București. A învățat la Sf. Sava având de profesor pe marele Eliade. În vârstă de 17 ani el intră în armată.

La 1835, deși tânăr, are curajul să publice primul volum de proză și versuri: „Operile lui Cezar Boliac. Meditații. În tipografia lui Eliad. 1835”.

Era în epoca când poetul citea cu multă râvnă pe scriitorii francezi și entuziasmat de poezia romantică are îndrăzneala să traducă pe Victor Hugo. Bine înțeles el încercă să traducă din marele poet francez numai câteva drame istorice lăsând vestitele „Ode și balade” pe seama prietenului său din Moldova C. Negruzzi. Când află însă că acesta a tradus și din dramele lui V. Hugo și tocmai acele pe care încercase și el să le traducă, descourajat de această coincidență și știindu-se desigur inferior lui C. Negruzzi, le distruge înainte de a mai încerca să le publice undeva.

Tot în acest timp scoate revista „Curiosul” din care a apărut numai câteva numere.

Admirator al lui Eliade încă din 1835 când a publicat primul său volum, Boliac polemizează cu maestrul lui în revista „Curiosul”. Această ceartă animată de interese neliterare nu avea să dureze mult. În 1843 Boliac se apropie iarăși de Eliade și rămâne colaborator fidel al „Curierului Românesc” până în 1847.

Revoluția dela 1848 nu îl alătură de cei mai vajnici luptători naționaliști: N. Bălăcescu, Gr. Alexandrescu, maiorul Câmpineanu, I. Ghica, etc. suferind împreună cu ei surghiunul, ci îl apropie de o politică rău înțeleasă, alăturându-se de revoluționarii Unguri!...

Această greșală a fost viu comentată de contemporani și a dat prilej dușmanilor să scornească tot felul de minciuni la adresa lui.

Anul 1849 îl petrece la Brașov unde scoate ziarul „Espatriatul”. Din articolul-proclamație a primului număr se văd ideile greșite ale lui C. Boliac despre revoluție. El vede în mișcarea dela 1848 un act de înfrățire a tuturor popoarelor dornice de libertate indiferent de motivele naționale ale fiecărui popor în parte.

„După șase luni de goniri și aresturi Espatriatul Român emigrat putu deschide ochii și răsufla liber; grație armelor Ma-

ghiare și acestui Arcangel al Libertății generalul Bem ce fulgeră pe dimonii tiraniei și curăți cerul. Fraților români! împărțiți și subț impărțiți în atâtea frații! Pătrundeți-vă odată, de acest adevăr: as-tăzi nu sânt luptele între cutare și cutare nație, între cutare și cutare împărat; as-tăzi este o singură luptă în toată Europa; este lupta între Libertate și Tiranie; între popoli și dinastii”.

Dela Brașov pleacă la Paris unde stă mai mulți ani, publicând câteva volume de versuri și redactând ziarul „Buciumul”.

CEZAR BOLIAC

După 1859, întors în țară intră în vicața politică și gazetărească. Între timp el se ocupă și cu știința arheologică. Cu toată lipsa sa de metodă științifică în acest domeniu, Boliac poate fi considerat ca primul arheolog român. Autoritatea sa în acest domeniu a fost viu criticată și întunecată de Alexandru Odobescu, care venia cu metode noi și cu o cultură mai solidă în această ramură.

Poezia lui Cezar Boliac nu să ridică cătuși de puțin la rangul unei literaturi durabile și superioare.

Singurul lui succes este în poezia socială. Aici a reușit să introducă o notă nouă. Două, sau trei poezii din acest gen i-au consacrat numele în istoria noastră. Poeziile „Sila”, „Clăcașul” și „Muncitorul” cu nuanța lor de socialism sentimental, de importanță străină, rămân singurele exemple de originalitate parțială și de realizări vrednice de a rămâne posterității.

GH. CARDĂȘ

SPICUIRI BIBLIOGRAFICE

A. — OPERA, EDIȚII.

- 1) Meditații, Versuri și proză. Dedicatie colonelului Câmpineanu. Buc. 1835.
- 2) Din poeziile lui C. Boliac. Partea I. Buc. 1843.
- 3) Poezii nouă. Buc. Tip. Eliad. 1847.
- 4) Espatriatul, ziar redactat de C. B. Brașov, 1849.
- 5) Choix de lettres et memoires. Paris, 1852-1856.
- 6) Topographie de la Roumanie. Paris, 1856.
- 7) Domnul Tudor, episode de la revolution roumaine de 1821, traduit du roumain. Paris, 1857.
- 8) A la Roumanie, trad. par J. Terrand. Paris, 1857.

Cântec de toam

STANȚA

Ramuri se desfac, peste lacul gol
Ramuri se desfac, leneș, pe pod
Leneș, pe podmol, pe-auriul lac
În amurgul trist, ramuri se desf
Intonând un cântec,

L'auzita-i tu, visătoarea mea?
L'auzita-i tu, ce lin, se stîngea?
Ce lin, se stîngea, de parcă nu
În amurgul trist, l'auzit-ai tu?
Visătoarea mea?

Eu, l'am auzit, fără nici un gând
Cu suflet pustiu, geana, lăcrimînd
Eu, l'am auzit, cu suflet trist, go
Eu, l'am auzit, cu suflet pustiu,
În amurgul trist, gol și auriu,
Eu, l'am auzit!

... Pironit pe loc, și de-atuncea v
În amurgul trist, gol și auriu.
Și de-atuncea viu, pururi lingă
... Peste mine, ramuri, pale se de
În amurgul trist.

ARTUR ENĂȘE

Taina

Se sfarmă 'n picuri negura pe stîr
Și munții goi cu piscurile 'n cer
Ascund cu noaptea 'n peșterile-adă
Intregă taina dorului stingher —

Și vin s'o afle 'n nopți senine mul
Când apele în murmure o spun
Și tu o afli dacă știi s'ascuși,
Cum cântă 'n tîlcul dorului nebun

Fântîni de raze 'n codrii seculari,
Atâtea visuri ard peste genuni
Și 's toate numai pentru ochii mari
În albul sîn de știi să le aduni —

Pe culmi de munți încețoși mer
Cu gândul stau și drumul și l'afin
— În codri cântă doar izvorul meu
Și cerul tot e sufletul senin.

EUGEN VICT

- 9) Buciumul, Paris, 10 Martie 1857, 1857. Tip. de Soye et Bochet.
- 10) Poésies, trad. du roumain. Paris.
- 11) Renasterea României, poezii. Paris.
- 12) Poezii naționale, Paris, De Soye
- 13) Colecțiune de poezii vechi și noue Socec, 1858.
- 14) Călătorii arheologice în România 1858.
- 15) Călătorii arheologice în România, Buc. 1861.
- 16) Culegere de mai mulți articoli. Buc.
- 17) Mănăstirile din România, vol. I, închinat, Buc. 1862. Idem, Text francez 1862.
- 18) Mănăstirile din România vol. II, Brâncovenesci, Buc. 1863.
- 19) Buciumul, ziar politic, literar și cial. Buc. 15 Dec. 1862 — 5 Dec. 1863 rector Cesar Boliac.
- 20) Trompeta Carpaților, ziar. Buc. 1865—18 Ian. 1877.
- 21) Excursiuni arheologice în 1869, Buc.
- 22) Meditații și poezii, Buc. Minerva edit. de P. V. Haneș.

EUGÈNE FROMENTIN.

(1820—1876)

la intelectuală și artistică pome-
astăzi cu evlavioasă reculegere
și de ani dela moartea pictorului
romentin.

oi numele acestui artist e aproape
scut.

și în Franța.

la lui picturală — deși de o rară
— e dezbrăcată de personalitate.
itate literară a lui Fromentin —
nbibată de romantismul epocii e,
străină sau aproape străină, de
actualelor generații.

Fromentin supraviețuește — și va
ețui încă multă vreme — prin in-
ile lui asupra „meșterilor de altă
ar — pentru unii delicați — prin
ile lui din tinerețe“.

erii de altă dată“ vor rămâne car-
căpătăi a oricărui pictor, pasionat
teșugul său.

o istorie a artelor, nici măcar o
critică. E mai mult un jurnal
în care literatul și zugravul s'au
să însemne, în chip fericit, jocu-
fletești cari s'au desfășurat în ei,
ingerea cu operele bătrânilor mae.
Belgiei și ai Olandei.

red că pot face un mai mare ser-
vetitorilor acestei rubrici, nici al-
tfel un omagiu mai sincer acestui
cut de delicat și de adânc pictor,
și critic — de cât reproducând
agiul din minunații „*Mattres d'au-*
— care au însemnat, pentru ca-
ea și a multor pictori — lanterna
toare — pe cărările, grele de
ale Artei.

ba de Rembrandt.

mai amintiți de *Bunul Samaritean*
il avem în Luvru? Vă mai amin-
omul acela aproape mort, cu mij-
ânt, susținut de umeri, de picioa-
mat, cu trupul vlăguit, gâfâind la
mişcare, cu picioarele goale, cu
rii strânși, un braț sgârțit cu stân-
oeste pieptul scofăleit, cu fruntea
într'o cârpă însângerată? Vă mai
i de fața aceea mică și suferindă,
i pe jumătate deschisă, de sprin-
șor ridicată, de gura care geme
ele muncite de o imperceptibilă
tută în care expiră plânsul? E
— totul e în umbră. Doar o heă-
două, cari, flotante, par că se
ază pe pânză, atât sunt de ca-
încondeiate — mobile și ușoare.
isterul acestui sfârșit de zi, abea
rește în stânga tabloului silueta,
stil așa de frumos, a calului și co-
mina suferindă care se înalță pe
picioarelor, privește samarul ani-
și, fără prea multă milă, urmă-
ochii, până la han, pe rănitul
cules din drâm, și transportat cu
de seamă pe brațele unor oameni,
ăie.

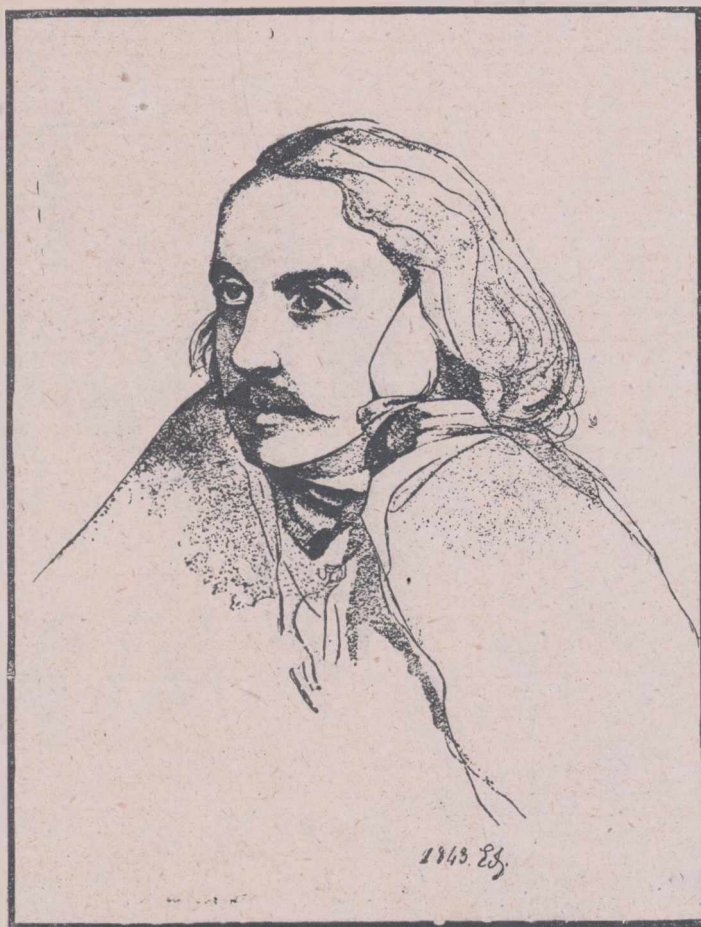
a e mohorâtă, impregnată de aur
foarte pastuoasă și, mai ales,
gravă. Materia e clisoasă și totuși
rentă, tehnica greoaie și totuși
ezitantă și hotărâtă, penibilă și
ă, foarte inegală, nesigură, vagă
e locuri și uimitor de precisă în

altelo. Nu știu ce te îndeamnă, în fața a-
cestei pânze, la reculegere — și v'as pre-
veni, — dacă distrarea ar fi îngăduită
dinaintea unei opere atât de imperioase
— că autorul a fost el însuși neobișnuit
de atent și recules când a pictat-o. Opri-
ți-vă priviți-o de departe, de aproape,
examinați-o multă vreme. Niciun contur
aparent, nici un accent aruncat din ruti-
nă, o timiditate extremă care nu-i însă
ignorantă, ci care naște, s'ar putea spune,
din teama de banal sau din importanța
pe care gânditorul o dă expresiei imediate
și directe a vieții. O structură a lucru-
rilor care pare că trăește prin ea, aproape
fără sprijinul formulelor cunoscute și care
redă, fără nici un mijloc sesisabil, incer-
titudinile și precisiunile naturii. Gambe
goale și picioare de o ireproșabilă con-
strucție. Și stil. Nu le uiiți în dimensiu-
nea lor redusă cum nu uiiți nici gambele
și picioarele lui Crist din „*Inmormânta-*
rea“ lui *Titian*.

„În fața aceea palidă, slabă și amărâtă,
totul e expresie — o expresie care vine

dela *Holbein* în *Erasm* până la *Terbury*
și *Ostade*; examinați pe pictorii de senti-
ment, de phisionomie, de atitudine, pe
cel cu observația riguroasă ori cu vervă;
dați-vă seama de ceia ce ei își propun,
studiați cercetările lor, măsurăți domeniul
lor de artă, cântăriți-le felul lor de ex-
presiune și întrebați-vă dacă mai aflați
undeva o asemenea intimitate în expresia
unei figuri, o emoție de natura aceasta,
o asemenea ingenuitate în felul de a simți,
ceva, înșfârșit, atât de delicat de spus și
care să fie spus în termeni mai originali,
mai fini, mai perfecți?

„Până la un punct, s'ar putea defini
ceia ce constituie perfecțiunea unui *Hol-*
bein sau chiar strania frumusețe a unui
Leonardo. S'ar putea aproape spune
grație cărei atente și puternice observații
a trăsăturilor amenești datorește cel dintâi
evidența asemănărilor din portrete, preci-
ziunea formelor sale, claritatea și rigoa-
rea limbajului lor. S'ar putea bănuși în ce
lume ideală de formule înalte sau a tipu-
rilor visate s'a lămurit *Leonardo* ceia ce

EUG. FROMENTIN: AUTOPORTRET (desen)

din adânc către suprafață: atonie, sufe-
rință și pare că nu știu ce tristă bucurie
de a se fi văzut cules din drumuri când
se simțea murind. Nici o contorsiune, nici
o trăsătură care să depășească măsura,
nici o lovitură de penel, în maniera acea-
sta de a exprima inexprimabilul, care să
nu fie patetică și înfrănată.

„Și toate acestea călăuzite de o emo-
țiune profundă și traduse prin mijloace
în adevăr extraordinare.

Cercetați în preajma acestui tablou
fără prea mare aparență, care se impune
de departe tuturor celor ce știu să vadă,
numai prin puterea gamei lui generale.
Preumbrați-vă prin galeria cea mare, reve-
niți chiar în Salonul patrat (al Luvrului)
— consultați pe pictorii cei mai tari și
cei mai abili, dela *Giorgine* în „*Concertul*“
său până la *Metzu* în a sa „*Vizită*“ —

trebuia să însemne în sine *Gioconda* —
și cum, din această primă concepție, a
născocit privirea *Sfântului Ion* și a ma-
donelor sale?

„S'ar putea explica, mai ușor poate, le-
gile desenului la imitatorii Olandezi. Na-
tura e pretutindeni prezentă să-i învețe,
să-i susție, să-i înfrâneze și să le ajute
mâna ca și ochiul.

„Dar Rembrandt?

„Dacă ați căuta idealul său în lumea
superioară a formelor, veți afla că el
n'a găsit acolo de cât frumuseți morale
și urătenii fizice. Dacă veți căuta punc-
tele lui de sprijin în lumea reală, veți
descoperi că el exclude tot ce ar putea
sluji altor pictori, că el cunoaște foarte
bine această lume, dar că n'o urmărește
decât aproximativ și că, dacă uneori o
adaptează trebuințelor lui, nu i se confor-
mează niciodată. Cu toate acea tea el e

mai natural ca nimeni altul și mai familiar, rămânând totuși mai puțin *terre à terre*; trivial și tot atât de nobil, urât în tipurile lui, extraordinar de frumos în sens fisionomic, mai puțin sigur pe mâna lui, adică mai puțin suficient, mai puțin otova în siguranța tehnică, și totuși de-o abilitate așa de rară, așa de fecundă și atât de amplă că poate merge dela *Samaritean* la *Sindici*, dela *Tobia* la „*Rondul de noapte*” dela *Familia tâmplarului* la *Portretul lui Six* și la portretele lui *Martin Ducey* — adică dela sentimentul pur la aparatul aproape pur și dela ceia ce este mai intim la ceia ce este superb.

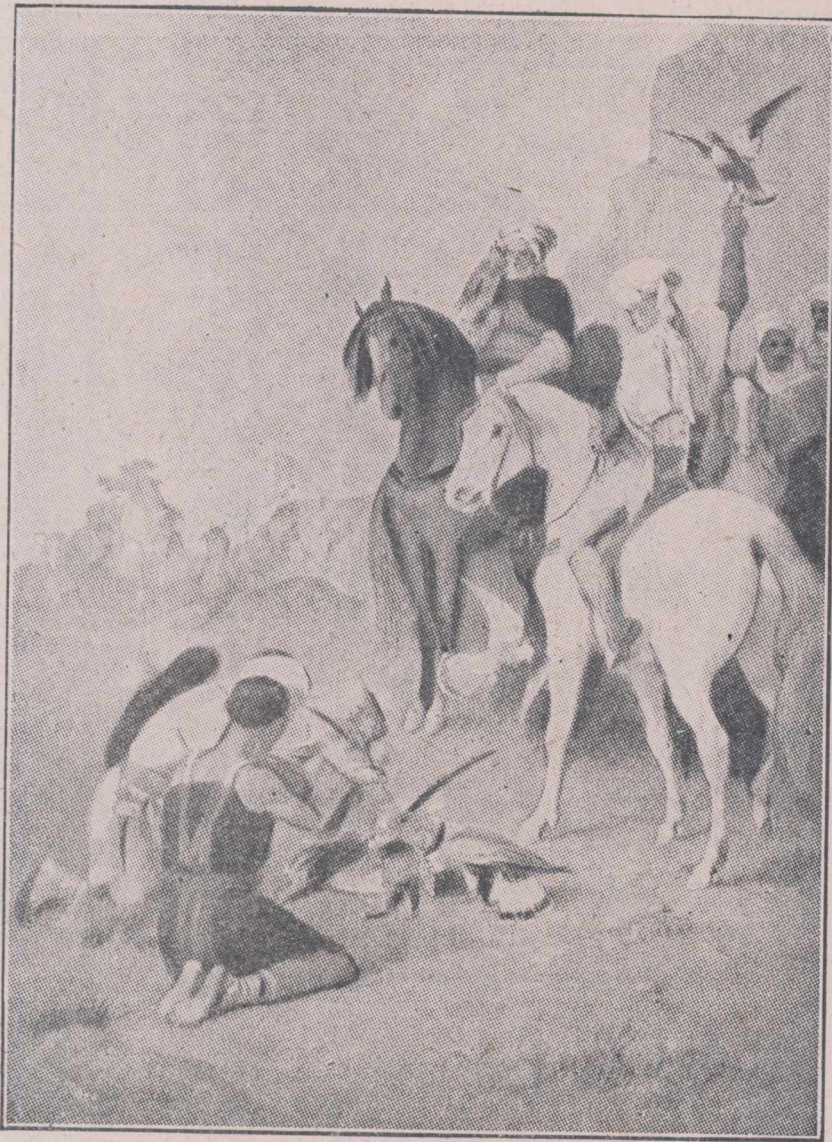
„Ceia ce v'am spus despre *Samaritean*, vă voi spune și despre *Tobia*, și, cu mai mult temeii, despre *Discipolii din Emaus*, această minune cam pierdută într'un colț al Luvrului, dar care poate fi sôcotită pinte capo d'operile maestrului.

„Tabloul acesta micuț, cu infătoșare modestă, cu o punere în scenă nulă, cu

putea rezuma, în opera aceasta unică, numai la Hristos, și ar fi deajuns. Care e pictorul, care să nu fi zugrăvit pe Isus, la Roma, la Florența, la Sienna, la Milan, la Venetia, la Băle, la Bruges, la Anvers? Dela Leonardo, Rafael și Tițian până la Van Eyck, Holbein, Rubens și Van Dyck, nu l'a îndumnezeit nimeni, nu l'a umanizat, transfigurat, nu l'a arătat în adevărata lumină a istoriei, în pasiunea și în moartea lui — nimeni?

„Cum de n'au fost povestite întâmplările vieții lui pământeste și concepute gloriile apoteozei lui?

„Cine și l-a închipuit vreodată astfel: palid, slăbit, stând drept în față, rupând pâinea ca și în seara Cinei, în haina de pelerin, cu buzele înegrite, pe cari supliciu și-a lăsat urmele, ochii mari bruni, blinzi, ușor dilatați și îndreptați către cer, cu nimbul lui rece, un soiu de fosforescență în jurul său, care-i dă o glorie nehotărâtă și acel ceva din omul viu, care

EUG. FROMENTIN: VANATOARE CU ȘOIMI ÎN ALGERIA

culoarea ternă, cu factura discretă și aproape stângace, — stabilește pentru totdeauna genialitatea unui om. Fără să vorbim de discipolul care înțelege și își frânge mâinile, de celalt care se miră, își pune sarcina pe masă, privește drept spre fața lui Isus și spune limpede ceia ce în vorbirea obișnuită s'ar putea traduce printr'o exclamație de om uluit, — fără să vorbim de servitorul tânăr cu ochii negri care aduce o farfurie cu mâncare și nu vede de cât un singur lucru — un om care trebuie să mănânce și totuși nu mănâncă, ci își face semnul crucii — ne-am

respiră și care totuși, simți că a trecut prin moarte? Atitudinea acestei fantome divine, gestul acesta de nedescris și de sigur cu neputință de copiat, intensa ardore a figurii acesteia, al cărei tip este exprimat fără trăsături și a cărei fisionomie e coprinsă în mișcarea buzelor și în privire, — lucrurile acestea inspirate de nu știu unde și redatate nu știu cum, toate sunt fără de preț.

„Nici o artă nu-ți amintește de ele; nimeni mai înainte de Rembrandt, nimeni după dânsul nu le-a spus vreodată...”

N. N. T.

SAINTE-BEUVE CRITICA SECRETA

A fost anul lui Sainte-Beuve. Un lum de memorii secrete, intitulat *Poisons* (Otrăvurile mele) a dat p istoriografilor să-și spuie fiecare, cutul. În extrem de interesantele flexiuni asupra literaturii“ pe care publică în „Nouvelle Revue Française” *Albert Thibaudet* pătrunde rațiunile acestui Sainte-Beuve, invidios, și-l critică :

Sainte-Beuve ar fi făcut cu mult mai dacă își prefăcea otrava în remediu pentru pria sa critică. Dar dacă n'a făcut-o el, o face noi. Otrăvurile lui nu ne otrăvesc. atât mai mult nu-l otrăvesc nici pe Lamartine nici pe Hugo. Este la Sainte-Beuve o critică publică și o critică secretă (din care, de o bună parte a trecut picătură cu picătură critica lui publică). Chiar și noi, când frim meseria de critic, mai ales când facem criticul, ne străduim să nu spunem sau să lăsăm să se înțeleagă despre contemporanii noștri decât ceea ce gândim cu aproximație. Dar oare trebuie să izgonim din literatură această literatură secretă în care ne liberăm regulile jocului între contemporani? Seama. Dacă ardeți dulapul cu otrăvuri, Sainte-Beuve, va trebui să ardeți marelui gazin cu otrăvuri al lui Saint-Simon. Nu vom spune bătrânei Emilie că la vârsta ei bine să facă pe drăguța, și nici lui De la Motte că-i foarte inoportun. Vom interzice înaintea lui Saint-Simon s'o scrie, lui, pentru care bătrânei Emilie se numește M-me de Montauban și Villars Villeroy? Fi-vom mai severi decât de Rancé care, consultat de Saint-Simon și-ar putea scrie cu conștiința împăcată rîile, i-o îngădui cu toate că știa prea bine ceea ce amicul său va scrie?

Dar Saint-Simon terfeleşte, în memoriile pe un mare soldat, ca Villars, Sainte-Beuve, ca Lamartine și Victor Hugo bine, acestea ne compensează de negustul elogiilor, de hagiografia vomitivă. Ura e păzitoare. Cine ar îndrăzni să elimine din toate săgețile neuitate din Memoriile și din hagiografia lui Lamartine scena dela M-me de Montauban? Și să nu uităm că o justiție imbecilă, din aste săgeți, arme cu două vârfuri, unul îndreptat spre cel ce le trimite, și celălalt către cel ce le primește și 'n numele ei le putem arunca din nou. Un singur act de război gătura cu Saint-Simon figurează în Arhivele Războiului. E raportul unei inspecții, care se vede, regimentul lui, foarte prost ținut, cunoscut de mirare, judecând după absența tânărului colonel și inspecția se datorește reșalului de Villars. Ehei, domnule duce, ce lasă an în care triumfă Jocelyn, Sainte-Beuve a publicat în *Magasin Pittoresque*, un *Jocelyn* jansenist, *Monsieur Jean*, care nu-i lipsit de merite, dar ale cărui versuri sunt bolovăniș și pe care nici ediția anului următor din *sées d'Août* nu-l scoate la lumină. Ei d'au Vedeti dar cât de prețioasă pentru posteritate este astă literatură secretă și cât de anevoie să se dovedește cel ce pretinde să o scrie și ea de altă dată sau să o descurajeze de astăzi.

Intr'un cuvânt, lui Sainte-Beuve nu-i dădea nea rolul de a introduce pe cei mari, făcându-l însuș unul din cei mari; nici să interzică mesajul altora, având el însuș un mesaj. Nu lucrul îl simți el și-l știu, toată viața, și simți și-l știu cu umilire. Umilire ce conștientă aceea că n'a putut să-și exprime mesajul în limba poeziei, nici în aceea a romanului rămase amândouă îndărătnice la toate cările sale, singură limba criticii oferind surimță și drum deschis. Inșă limba critică e clasa automat printre „secunzi”, printre secunzi citorii secunzi. De aici, între mesaj și mesajului o contradicție internă, și de asemeni mai ales, o istorie dramatică, o obla pentru viața interioară, de a străbate obla și de a-și face drum (eram să scriu

Ce-a scris Emil Gârleanu?

VII. DIVERSE

1. TRADUCERI.

Una dintre lipsurile cele mai mari pe care le-a văzut *Gârleanu* a fost aceea a unei bune literaturi de tâlmăciri: operele fundamentale ale literaturii universale nu existau încă, pe vremea lui (cu toate încercările laudabile ale unor: *Eliade, Aleandrescu, Văcărescu, Aristia*, etc.) îngrijite și corectate versiuni românești. Faptul acesta, pedeparte, cunoașterea perfectă a limbii franceze, pe de alta, l-au îndemnat să ne înzestreze graiul cu câte va manifestări de valoare ale puternice literaturii surori. În frumoasele realizări de traducere:

a) *O viață* (Une vie) roman de *Guy de Maupassant* în două edițiuni: I: Minerva 1908; a II-a: Socec 1911;

b) *Sapho*. Roman de *Alf. Daudet* (în colaborare cu d-na *S. Th. Voinescu*) într-o singură edițiune; Minerva 1908;

c) *Nevestele artiștilor* (Femmes d'artistes) de *Alf. Daudet*, în No. 11—12 ale „Bibliotecii românești” Socec 1908.

Acestea în *genul epic* și anume în romanul care a rămas totuși strein de talentul creator al lui *Gârleanu*. Mă întreb: să fi rămas oare o cât de puțin însemnată încercare de roman dela el? Caracteristica de gingaș și miniaturist ne interzic o astfel de presupunere.

La fel se petrec lucrurile cu *genul dramatic* din care *Gârleanu* ne tâlmăcește următoarele 3 opere:

d) *Brândușa* (Blanchette), piesă în 3 acte de *Brieux*, trecută în repertoriul Teatrului Național;

e) *Portofoliul*, piesă într'un act, de *O. Mirbeau*, intrată în același repertoriu; în fine:

f) *Păsări călătoare* (Oiseaux de passage) de *Descaves și Donnay*, piesă în 4 acte, din același repertoriu.

Și totuși: traduceri lui *Gârleanu*, continuă să nu fie jucate. Faptul de a face parte din repertoriul celui dintâi teatru românesc nu e un motiv destul de puternic în sprijinul reprezentării lor? Numeroși directori ai acestei instituțiuni

(prietenii ai lui *Gârleanu*), nu au găsit întemciată o asemenea comemorare a nefericitului lor confrate. E — desigur — dureros, dar nu desnădăjduitor: *va veni vremea ca ea să se realizeze*, cu atât mai mult cu cât această parte din opera lui *Gârleanu* (nefiind de loc tipărită) a rămas cu totul departe de marele public. De aici o nouă obligațiune: așteptăm editarea ei odată cu reeditarea celor 3 romane traducerii.

2. PRELUCRARI.

Ca și vechii povestitori moralști Emil *Gârleanu* s'a gândit la marele câștig pe care povestirea *Halimalei* o aduce celor lipsiți de cultură. De-aci: prelucrarea edițiunii *Ion Barac* din 1855 pe care o publică ca numere 7 și 80 ale „Bibliotecii românești Socec” (1908—1909). Natural că această operă a rămas nereeditată.

3. ARTICOLE ȘI STUDII.

În acest sens activitatea moral-educativă sau numai culturală a lui *Gârleanu* rămâne un model de dragoste pentru neamul românesc și unii dintre marii lui reprezentanți.

Departate de a le enumera pe toate, vom adăoga la cele citate în partea III a acestei caracterizări, ca fiind cele mai cunoscut, pe următoarele:

a) *Încercare asupra lui I. Creangă*. În editura rev. „Arhiva” dela Iași, 1902.

b) *Culegere asupra vieții și operii lui Grigorie M. Alexandrescu*. Studiu-prefață la poeziile acestuia (1907);

c) *Biserica veche din Broșteni* în „Junimea literară” (1908);

d) *Cronica teatrală* în „Evenimentul”, Iași 1903;

e) *Diverse* în „Făt-Frumos”, Bârlad 1904—1905;

f) *Solemnitatea inaugurării Stațiunii Teatrului din Craiova* în „Adevărul” 11 Oct. 1911;

g) *Diverse* în „Flacăra” anii: 1911, 1912, 1913.

h) *Diverse* în „Proza” Craiova 1914; etc.

4. EDIȚIUNI DE CLASICI.

Un mare serviciu a adus *Gârleanu* începătoare literaturii românești editând, îngrijit și cu exactitate, pe următorii clasici:

a) *Poezii, satire, fabule* ale lui *Grigorie Alexandrescu* în „biblioteca pentru toți” nr. 195—298;

b) *Mihail Kogălniceanu: Iluzii pierdute* în „biblioteca românească Socec” 1908;

c) *Poezii, proză, scrisori* de *Costache Negri*, Minerva, 1909;

d) *V. Alecsandri: Poezii populare*, Minerva, 1909;

e) *Mihail Eminescu: Povestiri* în „biblioteca românească Socec”.

Aceasta ar fi o arătare a operii lui *Gârleanu* atât cât am putut cunoaște din ea. Că nici ea nu e completă — o credem; nu ni se va tăgădui însă că e mult mai completă decât cele de până acum și că, pedeașupra, cuprinde în sine elementul prețios și caracteristic al clasificării literare. Așa cum e ea ni-l arată pe *Gârleanu* sub toate aspectele sale: *versificator ironist*, la început *schitist*, *novelist* și *povestitor*, *descriptiv*, *duios* și *fin observator* după aceea, *fericit traducător* și *editor* al clasicii noastre până'n 1909, în fine *autor de articole și studii* împrăștiate cu îmbelșugare prin publicațiunile timpu-

Un nou epigramist: Aurelian C. Păunescu

Cu câtă modestie își inaugurează d. Aurelian C. Păunescu volumul. Fără să parafrazeze acel „lăciate ogni speranza” al lui Dante, d-sa spune deschis: „dacă o singură bucată din volumul meu ar merita pretențiosul nume de epigramă, aș fi fericit”.

Și totuși d. Păunescu n'are dreptate. Cercetându-i de aproape volumul, subsemnatul a descoperit 5 personalități: un puternic temperament epigramatic care se degajează din toată cuprinderea acestuia, un *versificator*, uneori, cam neglijat, mai adesea însă perfect și concis, înfine (în cam 10 exemple) un subtil și desăvârșit epigramist. Natural că prima fațetă a sufletului d-sale este o garanție de valoare; ea îi impune însă (noblesse oblige) o obligațiune: aceea de a se identifica, transformându-se, într'un eventual volum, din temperament epigramatic în epigramist. Pentru a ajunge aici ne îngăduim să-i dăm următoarele sfaturi: a) va evita motivele prea individuale, al căror spirit trăește numai cu mediul care le-a produs;

b) se va feri de motivele prea de specialitate;

c) va ocoli jocurile de cuvinte, calembour-urile cărora — în acest prim volum — le-a dat prea mare trecere;

d) va evita motivele sentimentale în care s'a specializat, cași în calembour de altfel, d. *Mircea Rădulescu*;

e) va versifica fără greș.

Atunci numai volumul d-sale, prezentând un aspect unitar, ne va oferi strofe remarcabile de felul aceluia de mai jos:

Celor nechemăți cari se îngrămădesc la conducerea țării.

Visul vostru se va șterge
Fiindcă nu 'nțelegeți voi?
Fiindcă — nu 'nțelegeți voi? —
CARUL STATULUI nu merge
Ca oricare car... cu boi.

UNUI INGAMFAT

Când broasca bou a vrut s'ajungă
Știi c'a plesnit.
Tu fără căpăta o dungă,
Ai isbutit.

MAESTRULUI..

În pleoarii concise, scurte,
Atât succes obții la CURTE
Încât clientul — transportat —
De ONORARIU a uitat.

În care noutatea — concentrată, așa cum cer regulile epigramei, în ultimul vers — fac din aceste catrene minuni de spirit și de cugetare.

În așteptarea epigramistului Aurelian Păunescu, care se anunță atât de viguros chiar în acest volum, salutăm fericita contribuțiune pe care d-sa a adus-o umorului românesc, pe latura cea mai dificilă și mai pretențioasă.

PAUL I. PAPADOPOL

lui: *Arhiva, Făt-frumos, Semănătorul, Convorbiri (literare și critice), Luceafărul, Junimea literară, Revista idealistă, Paloda literară, Evenimentul, Vieța literară și artistică, Neamul românesc, Adevărul, Universul, Minerva, Flacăra, Capitala, Ramuri, Proza*, etc.

Cu un cuvânt: el apare ca unul dintre cei mai complexi reprezentanți ai scrișului românesc, fapt care, dealtfel, ne-a îndemnat cercetarea de față.

PAUL I. PAPADOPOL

eroic, dar mi-amintii de reflecția următoare din *Journal des Goncourt* când se svonise că *Sainte-Beuve* ridicase umbrela asupra lui *Villemain*, în curtea Institutului: „Intotdeauna e o umbrelă în marile acțiuni ale lui *Sainte-Beuve*”). Invidie! Invidie! i se strigă din toate părțile când apare. Credeți d-voastră că psihologul acesta, că moralistul care pe planul psihologilor și moralistilor este pentru noi egalul lui *Montaigne, Pascal, La Bruyère*, nu știa, măcar cât d-voastră, despre această invidie, și nu i-ar fi fost și lui milă de ceea ce credeți că știți numai d-voastră? Invidie și păcatul altora. Când scriitorii de astăzi compun, cu umilință, Elogii, ei se feresc să se atingă de invidie... În fața păcatului ăstuia ei sunt cuprinși de panică, și simt că ar fi de prost gust să vorbească de funie în casa spânzuratului.

Păcatul acesta însă *Sainte-Beuve* și l-a luat asupra-și. El i-a dat bogăție și adâncime. În a noastră *Comedie Intelectuală* el reprezintă secțiunea *Rubedeniile sărace*, cu cele două versanturi. Invidiosul geniilor, cel mai mare anticar al Franței, admirabilul amator al secolului XVII și XVIII, cum se topește toate aceste aspecte în persoana supra-balzaciană (căci starea lui civilă face concurență lui *Balzac*) a unui *Cousin Pons* sfărîmând masca strămtă a unei *Cousine Bette*.

E C O U R I

REDAȚIONALE

□ In unul din numerile viitoare vom publica o năvelă de Konrad Bercovici, în traducerea d-lui Vasile Stoica.

Traducerea este autorizată de d. Konrad Bercovici.

REVISTE

□ **VIATA ROMANEASCĂ**, 1926. Anul XVIII, Iulie, August. No. 7 și 8.

Sumar: T. Arghezi, Inchisoarea (IV); Al. A. Philippide, Declamație; Ioan D. Gherea, Două aspecte ale eului (Fantezie filozofică); Ion Marin Sadoveanu, Metamorfoze (Poem dramatic într'un act și un prolog); O. G. Lecca, Neamul românesc (Formarea lui și influențele străine, Sinteză etnologică); Demostene Bottez, Obsesia; Dan A. Bădărău, Cauzalitate și finalitate în logică; I. Simionescu, Niculai Milescu; Cezar Petrescu, Intunecare; Mihai D. Ralea, Democrație și creație; Const. I. Vișoiănu, Cronica externă (Tratatul dela Berlin); Dan D. Hurmuzescu, Cronica economică Situația financiară a Franței. — Raportul experților; P. Nicanor & Co., Miscellanea („Chemarea” Institutului românesc al Acțiunii naționale, — Critică psihologică și critică estetică. — Coincidențe).

Recenzii — Revista Revistelor;

Mișcarea intelectuală în străinătate: (Romane. — Literatură generală. — Istorie. — Filozofie. — Știință. — Geografie. Politică).

Bibliografie.

CĂRȚI PRIMITE

□ **I. GRECULESCU**: Domnișoara Celine, roman; tipogr. „Universul”, 1926, Lei 40.

TUDOR MUȘATESCU: Vitrinele toamnei, poezii; tipogr. și libr. Gh. N. Vlădescu și fiul; Câmpulung, Muscel, 1926 (ed. de artă).

R. CÂNDEA, **I. I. NISTOR** și **M. HACMAN**: Universitatea din Cernăuți și loviturile politicianiste ale d-lui P. P. Negulescu; editura „Glasul Bucovinei”, Cernăuți, 1926, lei 20.

TEODOR MURĂȘANU: Chiot câmpenesc, versuri, tipogr. „Ardealul”, Cluj, 1926.

CONST. NUȚESCU: O noapte a Cleopatrei, un act (două tablouri) în versuri; editura revista „Critica ilustrată”, București, 1924.

EDITORIALE

□ In curând va apare piesa „Bal!” a d-lor Romulus Dianu și Sergiu Dan.

□ In Biblioteca SEMĂNĂTORUL dela Arad va apare toamna asta, volumul de schițe „IN INTUNERIC” de Mihail Strajic.

□ **D. AL. OBEDENARU** publică pagini de duioasă amintire colegială despre Al. Sadi Ionescu, în ziarul „Aurora” din 26 Sept. 1926.

ARTIȘTII NOȘTRI

„Adevărul literar și artistic”, nr. 303 (26 Sept. 1926), închină o pagină picturului și criticului de artă N. N. Tonitza, cu reproduceri de tablouri caracteristice genului său. Extragem din textul datorit d-lui H. Blazian, aceste rânduri asupra formării personalității artistice a d-lui N. N. Tonitza:

„Primele studii de pictură și le-a început acest artist, la școala de Belle-Arte din Iași, cu profesorul Gh. Popovici. După cinci ani, (în

1907), a plecat — fără să fi obținut vre-un certificat de absolvire — la München. A urmat acolo câteva luni preparatorii, în atelierul meșterului ungar Mageday. In urma unui concurs, el a izbutit să pătrundă la „Hoch Königliche Kunstakademie” în clasa profesorului Hugo von Habermann. N'a avut răbdare să termine nici această școală, cu reputație mondială pe atunci; în schimb însă, a avut satisfacția să fie acceptat la expoziția organizată de Kunst-Verein, alături de maestrul sărbătorit — Arthur Menzel.

„Münchener Neunsten Nachrichten” — gazeta müncheneză — a găsit de cuviință să-l laude. Întâmplarea l-a turburat adânc pe Tonitza, și i-a fost stimulent...

După câteva peregrinări prin mai toate orașele Italiei — (prima călătorie o făcuse la vârsta de 16 ani) — el s'a trezit rătăcind buimac, pe străzile Parisului. Câteva rare și scurte convorbiri cu pictorul Aman Jean, au însemnat — în afară de cercetarea atentă a muzeelor — singurele sale lecții.

Sena însă, i-a fost un profesor statornic și loial — necurmăte luni de zile. Tonitza a zăgăvit atunci, adăpostit sub podurile ei, atâtea peisagii — în păclă ori în soare, — câte nu crede el însuși să mai poată sugrăvi de-acum încolo... Obosit de Sena, el a prins să colinde împrejurimile. Se trezi astfel în Pontoise, unde își făcu un refugiu de muncă taciturnă și aprigă. Se credea peisagist. Se credea chiar, mărturiseste el, peisagist genial. Drept care îmita cu egal entuziasm și credință, pe Daubigny, pe Corot, pe Sisley, pe Harpigny...

Tonitza păstrează și acum două din cartoacele acelea „penibile”, dar nu le arată nimănui.

Intr'o zi, adâncit în lithografiile lui Daumier, s'a dumirit subit că nu-i sunt dragi copacii, nici iazurile, nici infimitele perspective cu lanuri de varză și sfeclă.

Mirarea lui asupra-și fu nespus de mare: de ce s'a zdruccinat atâta pentru aspecte cari nu-l pasionau?

Și Nicolae Tonitza a luat-o de la capăt — cu omul.

A cutreerat neobosit halele, gările și cafenele mizerabile. A frecventat cu egal bofnăvă curiozitate, saloanele îmbogățiților și tavernele apăsilor. A trecut prin cumpene grele, și a urcat povârnișuri ameteitoare...

4 Octombrie, 1848: Apare la Cernăuți gazeta „Bucovina”, în limba germană și română, condusă de George și Alexandru Hurmuzachi.

1905: Apare în Cernăuți, revista „Școala”, condusă de Mihail I. Bercariu.

5 Octombrie, 1847: S'a născut în București eruditul profesor Anghel Demetriescu.

1897: Apare în București revista enciclopedică populară „Albina”, sub conducerea unui comitet de redacție, compus din: P. Girboviceanu, C. Rădulescu-Motru, I. Otescu, Gh. Adamescu, N. Nicolaescu, Const. G. Popa-Tașcă și V. Stoicănescu.

1907: A murit Bogdan P. Hașdeu.
6 Octombrie, 1830: S'a născut în Iași Dimitrie Rosetti.

7 Octombrie, 1901: Apare în București sub conducerea lui I. Constantinescu-Stans „Curierul literar, săptămânal și artistic”, care se contopește în 2 Decembrie, acelaș an, cu revista „Semănătorul”.

8 Octombrie, 1831: S'a născut în Iași jurnalistul Neculai Burghilea.

1914: A murit Dimitrie A. Sturdza.

PREMII PENTRU TEATRU SĂTESC

Teatrul Național din Cernăuți publică concurs pentru decernarea unui premiu de 5000 lei celei mai bune piese de teatru sătesc — dramă, preferabil, comedie.

Manuscrisele se vor înainta Direcțiunii Teatrului până la 15 Decembrie 1926, în cel puțin două exemplare scrise citeț.

Manuscrisele nu vor purta numele autorului. Acest nume se va închide într'un plic sigilat ce se va înainta odată cu piesa și pe fața căruia va fi un motto care va fi trecut și pe coperta manuscrisului.

Menirea acestor piese fiind un mare turneu în satele bucovinene, la primăvară, e de preferat ca ele să trateze în cadrul vieții largi românești teme și tipuri bucovinene.

Piesele de valoare care vor rămâne totuși nepremiate vor beneficia de puțința de a fi introduse în repertoriul teatrului sătesc bucovinean. Rezultatul se va publica în curs de cel mult două luni dela data închiderii lui.

Direcțiunea Teatrului Național Cernăuți

TEATRALE

PREMIERE. — La Național, Mercuri, 6 Octombrie: „Regina Cristina” de Strindberg; Teatrul Popular, Joi 6 Oct.: „Funcționarul dela Domenii” de P. Locusteanu.

□ La Teatrul Carol cel Mare, spectacolele Elvira Popescu—Louis Verneuil încep la 5 Noembrie și vor urma în ordinea următoare:

Vineri 5 Noembrie: „Ma cousine de Varsovie”, Luni 8 Noembrie: „Pile ou face”, Miercuri 10 Noembrie: „La joie d'aimer”, Vineri, 12 Noembrie: „Du sang sur l'hermine și Un jeune menage”, Luni 15 Noembrie: Le mariage du maman”.

Primul Institut de Studii comerciale

și
Contabilitate prin Corespondență!
BUCUREȘTI
Strada Dionisie No. 94

Oferă marele avantaj de a pregăti pe toți doritorii de a pătrunde științele Comerciale și Contabile prin metoda Corespondenței fără a părăsi ocupațiunea sau localitatea simila e acedemiilor prin Corespondență din Franța
Institutul are 4 Secțiuni:

1. Secțiunea elementară Comercială

2. Secțiunea Comercială.

3. Secțiunea Industrială

4. Secțiunea Superioară de specializare

Cursurile pot fi urmate de ambele sexe
Cereți prospectul Institutului, trimițând costul de 20 lei

Inscrierile au început și se fac fie personal fie prin corespondență

DIRECȚIUNEA